

Inhoud

- 23** **Van de redactie**
- 24** **Het is '1 voor 12' voor de Wsnp – en J&V vraagt weer om een quick scan?**
Arnoud Noordam
- 25** **Bureau Krediet Registratie (BKR) en de Wsnp**
Margreet van Bommel
- 26** **Gebruik van BSN op schuldenlijsten en uitdelingslijst**
Jenny Vlemmings
- 27** **De kwalificatie van (dezelfde) vorderingen in het faillissement van de vof en de Wsnp van de vennoten - vervolg**
Christiane Koppelman en Matthieu Verhoeven
- 28** **Nieuws in het kort**
- 29** **Actuele rechtspraak kort**

Aanbevolen citeerwijze

Naam auteur, titel tijdschriftartikel, *WP*, jaartal/nr. tijdschrift, paginanummer. Bijvoorbeeld:
Margreet van Bommel, 'Verrekeningsrecht uitkeringsinstanties', *WP*, 2010/01, p. 1.

Abonnementen

Zie de achterzijde van dit tijdschrift.

Adverteren in *WSNP Periodiek*

In *WSNP Periodiek* kan geadverteerd worden. Voor een prijsopgave en nadere informatie over adverteren, kunt U zich wenden tot het redactiesecretariaat.

ISSN-nummer: 2210-6650

Redactiesecretariaat

WSNP Periodiek

Postbus 5018, 5800 GA Venray

e-mail: redactie@wsnp-periodiek.nl, faxnummer: 077 463 38 21

Uw bijdrage aan *WSNP Periodiek*

U kunt kopij aanleveren overeenkomstig de richtlijnen voor auteurs. Deze richtlijnen kunt U raadplegen via www.wsnp-periodiek.nl. Na toezending van Uw kopij, naar redactie@wsnp-periodiek.nl, zal één van de redactieleden contact met U opnemen. Artikelen dienen in beginsel maximaal 2500 woorden te omvatten.

23 - Van de redactie

Geachte lezer,

Voor u ligt alweer het laatste *WP*-nummer van 2019. Een jaar dat wederom gekenmerkt wordt door een almaar afnemend aantal toelatingen tot de *Wsnp*. Dat dit niet zonder gevolgen blijft voor de beroepsgroep wordt stilaan ook duidelijk. Verschillende bewindvoerders hebben inmiddels al gekozen voor een baan met meer zekerheid. Rechtbank Gelderland heeft het aantal benoembare bewindvoerders beperkt en het blijft afwachten of meerdere rechtbanken dit voorbeeld zullen volgen. De opleiding bewindvoerder *Wsnp* bij de OSR heeft dit jaar, wegens te weinig belangstelling, geen doorgang kunnen vinden. Helaas moeten we constateren dat de daling niet het gevolg is van een verminderde schuldenproblematiek, maar dat de toegang tot de *Wsnp* door een aantal andere factoren wordt belemmerd. Het lijdt geen twijfel dat door het verlies van ervaren *Wsnp*-bewindvoerders terwijl er geen nieuwe aanwas aan de beroepsgroep wordt toegevoegd, veel kennis verloren gaat.

In de *Opinie*-rubriek geeft onze voorzitter Arnoud Noordam ongezouten zijn mening over het falend beleid ten aanzien van de schuldhulpverlening. Hij zet de cijfers van instroom en geslaagde saneringen op een rij en komt dan tot de conclusie dat ondanks het gedegen rapport van Berenschot het aan de politiek kennelijk nog steeds niet duidelijk is dat het huidige systeem faalt. Hij zet uiteen waarom de minnelijke schuldhulpverlening niet het gewenste resultaat oplevert: de gemeenten hebben wel een opdracht van de wetgever gekregen maar geen wettelijk saneringsinstrument. En gelet op alles wat er de afgelopen tijd al over dit onderwerp is gezegd en geschreven, meent de auteur dat een QuickScan in opdracht van

J&V volkomen overbodig is. Niet wachten tot de *Wsnp* geheel uit het zicht verdwijnt, maar nu zorgen dat de toegankelijkheid tot dit meest effectieve saneringsinstrument snel verbetert. De politiek is aan zet!

Verder treft u in dit nummer een artikel aan van onze redacteur Margreet van Bommel. Zij beschrijft helder de doelstelling van het BKR en de wijze van registreren. Tevens reikt zij handvaten aan wat te doen wanneer men het niet eens is met een codering bij het BKR en licht zij vier uitspraken toe van personen die de BKR-registratie in hun voordeel hebben aangevochten. Ze vervolgt met de meldingsplicht voor kredietverstrekkers die op straffe van een boete inhoudt dat de schuldeiser binnen vier weken bij het BKR melding moet maken van een schone lei. Tot slot eindigt ze met de conclusie dat de lange bewaartermijn onredelijk en onrechtvaardig is voor diegenen aan wie de schone lei is toegekend.

Ons redactielid Jenny Vlemmings heeft zich verdiept in het gebruik van het BSN-nummer op schuldenlijsten en de uitdelingslijst. In hoeverre zijn BSN-nummers herkenbaar en hoe verhoudt zich dit in relatie tot de AVG? Lees haar conclusie en aanbevelingen, niet alleen aan bewindvoerders maar ook aan de rechtbanken.

Voorts in dit nummer wederom een bijdrage van Matthieu Verhoeven en Christiane Koppelman. Hun artikel behandelt de kwalificatie van (dezelfde) vorderingen in het faillissement van de vof en de *Wsnp* van de vennoten naar aanleiding van een arrest over dit onderwerp van 19 april 2019. Reeds in 2017 schreven zij een artikel over dit onderwerp en trokken toen al de conclusie dat de materie ongetwijfeld zou gaan leiden tot een of meerdere procedures. Dat dit inderdaad het geval is geweest, kunt u lezen in de uitspraak van de Hoge Raad

die toch net iets anders denkt over deze materie dan de auteurs in 2017 deden. De redactie dankt beide auteurs hartelijk voor hun doorwrochte bijdrage.

We sluiten deze editie zoals gebruikelijk af met de vaste rubrieken *Nieuws in het kort* en *Actuele rechtspraak kort*.

Bij deze nodigen we onze lezers wederom van harte uit om zelf artikelen aan te leveren over onderwerpen die voor iedereen interessant zijn danwel een lezersvraag in te sturen die door onze specialist Theo Pouw zal worden beantwoord.

Tot slot vragen we nog uw aandacht voor ons combi-abonnement. Met het combi-

abonnement blijft u de hardcopy uitgave ontvangen, maar heeft u daarnaast ook toegang tot de abonneeportal waarin u de nieuwste edities als eerste kunt lezen en eenvoudig de uitgaven van de afgelopen jaren kunt raadplegen. Kortom, u kunt op een snelle manier over een schat aan informatie beschikken. Het tarief voor het combi-abonnement bedraagt per 1 januari 2020 € 112,50 per jaar. Het reguliere hardcopy-abonnement kost vanaf 1 januari 2020 € 75,00 per jaar. Inmiddels hebben al vele abonnees de overstap naar een combi-abonnement gemaakt. Wilt u in het nieuwe jaar ook gebruik maken van alle mogelijkheden die het combi-abonnement te bieden heeft, stuur dan even een mailtje naar abonnee@wsnp-periodiek.nl

De redactie

24 - Het is '1 voor 12' voor de Wsnp – en J&V vraagt weer om een quick scan?

Arnoud Noordam

De wetgever heeft de 355 Nederlandse gemeenten aangewezen als eerste loket voor schuldhulp en schuldsanering. De overheid heeft evenwel verzuimd de gemeenten een wettelijk saneringsinstrument mee te geven. Gemeenten moeten eigen beleid maken en de schuldhulp zelf inrichten – maar zij ontberen wettelijke instrumenten o.a. om medewerking van schuldeisers af te dwingen. Hoewel de resultaten van het gemeentelijke schuldhulptraject door de bank genomen al jaren achtereen tegenvallen, houdt SZW vast aan de decentrale aanpak.¹ Ondertussen kwijnt de wél effectieve, wettelijke schuldsanering via de Wsnp nu snel weg. Zonder wetgevende maat-

regelen verliezen we de komende jaren zicht op efficiënte en effectieve schuldsanering.

Ik vertel u niets nieuws: de instroom in de Wsnp is de laatste jaren dramatisch afgenomen en daalt in 2019 naar een almaar lager niveau. Voordat ik toekom aan een bespreking van de aanpak van de schuldenproblematiek door de verantwoordelijke bewindslieden zet ik de gegevens nog eens op een rij: In 2011 werden bijna 15.000 nieuwe toepassingen van de wettelijke schuldsaneringsregeling uitgesproken; in 2018 waren het nog geen 6.000 – een daling van 60%. Uit de cijfers van Bureau Wsnp blijkt dat een einde aan de daling niet in zicht is: in de maand augustus 2019 was de Wsnp-instroom slechts 296 nieuwe zaken – het laagste aantal per maand ooit (sinds januari 1999). Op basis van de cijfers januari t/m augustus verwacht ik dat de instroom voor het jaar 2019 onder de 4.500 Wsnp-zaken zal uitkomen. De simpele verklaring is dat in de periode 2011 – 2018 het aantal Wsnp-verzoeken navenant is gedaald

van bijna 17.000 naar 6.500 per jaar; een daling van iets meer dan 60%.

Is deze afname van Wsnp-zaken niet juist positief te noemen? Die ontwikkeling zou positief zijn als de schuldenproblematiek ook zo sterk is gedaald of de problemen buiten de Wsnp om worden opgelost. Het lijkt er echter niet op dat het aantal personen met schuldenproblematiek substantieel is gedaald.² In 2013 meldden zich 89.000 personen met een schuldhulpvraag bij een NVVK-lid, in 2018 waren dat er 85.000 – een daling van slechts 4%. En het aantal mensen dat in het minnelijk traject wordt geholpen, blijft teleurstellend: in 2018 werd voor ruim de helft van de hulpvragers een minnelijke schuldregeling aangevraagd en in 56% van die gevallen werd een schuldregeling gerealiseerd.³ Waar blijven dan de mensen die niet in het minnelijk of het wettelijk traject geholpen worden? Een groot aantal personen zoekt zijn heil in het beschermingsbewind: het aantal lopende schuldenbewinden was in 2014 minder dan 16.000 en is nu opgelopen tot ruim 62.000.⁴ In 2018 werd ruim 92,5% van Wsnp-zaken met een schone lei of anderszins positief afgesloten.⁵ En juist dit zeer succesvolle saneringsinstrument dreigt nu te verdwijnen. Het aantal lopende Wsnp-zaken was in 2014 ruim 50.000, ligt in 2019 onder de 30.000 en zal, gezien de zo sterk gedaalde instroom, rap verder afnemen. Het aantal actieve Wsnp-bewindvoerders is in de jaren 2014 – 2018 navenant gedaald van ruim 600 naar ruim 400. Afgaand op alle geluiden uit de praktijk staken in 2019 steeds meer Wsnp-bewindvoerders hun praktijk: zij verleggen hun werkterrein naar beschermingsbewind en/of minnelijk traject of gaan iets geheel anders doen (bijvoorbeeld werken in de zorg). De aanwas van nieuwe bewindvoerders ligt geheel stil: dit jaar is de OSR-bewindvoerdersopleiding niet van start gegaan bij gebrek aan belangstelling. Binnen afzienbare

tijd dreigt zo de hele Wsnp-structuur onderuit te gaan. Wat is nu de aanpak van het kabinet c.q. de verantwoordelijke bewindslieden om het tij te keren?

Op 22 mei 2018 presenteerde staatssecretaris Tamara van Ark (SZW) haar Brede Schuldenaanpak aan de Tweede Kamer. In dat verband heeft onderzoeksbureau Berenschot in april 2019 rapport uitgebracht van haar ‘verkennde’ onderzoek naar de haperende doorstroming vanuit de schuldhulpverlening naar de wettelijke schuldsanering, getiteld: *Aansluiting gezocht!* Berenschot constateert dat de problemen al beginnen met de toelating tot de gemeentelijke schuldhulpverlening: *‘Hoewel het beroep op schuldhulpverlening toeneemt en aan meer mensen een aanbod wordt gedaan, komen immers nog steeds veel mensen die hulp nodig hebben niet binnen’*. En als je dan binnen bent: *‘De uitvoering van de schuldhulpverlening is een black box waarbij niet duidelijk is hoe ambitieus gemeenten zijn om mensen met problematische schulden op afzienbare termijn aan een schuldenvrije toekomst te helpen’*. Hoe zit het dan met beschermingsbewind en Wsnp? *‘De subsystemen waar het stelsel van schuldhulpverlening uit bestaat (Wgs, Wsnp en inmiddels ook beschermingsbewind) zijn niet goed aan elkaar verbonden (...). Op teveel plekken handelen de subsystemen vanuit een eigen ratio (...) de financiële deelbelangen lijken tegelijk het wensgedrag dat nodig is om dit gezamenlijke doel van het stelsel te bereiken in de weg te staan.’*

In een brief van 13 september jl. aan de Tweede Kamer beantwoordt de staatssecretaris Kamervragen over het artikel ‘Gemeenten niet gericht op schuldenvrij maken inwoners’.⁶ Uit de antwoorden blijkt overduidelijk dat het ministerie van SZW niet terug wil komen op de decentralisatie van de schuldhulp naar de gemeenten. Ik citeer uit enkele antwoorden: *‘Gemeenten moeten mensen met (het risico op)*

problematische schulden in beeld willen hebben.’ ‘Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening.’ ‘Gemeenten moeten een plan hebben dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening aan haar inwoners...’. ‘De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het controleren van de kwaliteit en de effectiviteit van de schuldhulpverlening.’ Het is aardig dat de staatssecretaris de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) wil aanpassen ten behoeve van gegevensuitwisseling en vroegsignalering en het verplicht stellen van een gemeentelijk toegangsbesluit, maar gelooft u dat dit soort maatregelen het gemeentelijk traject gaat ontstoppen?

Hoe zit het dan met dat andere betrokken ministerie van Justitie en Veiligheid? Enkele maanden vóór de verschijning van het Berenschot-rapport kwam de Rechtspraak al met een Visiedocument schuldenproblematiek en rechtspraak. De Rechtspraak deed 18 aanbevelingen waaronder een aantal zeer concrete voorstellen tot wijziging van de Faillissementswet o.a. om de toegang tot de Wsnp te verbeteren. De 14^e en 15^e aanbeveling behelzen versoepeling van de goede-trouw-toets, schrapting van de tienjaars-wachttermijn na een eerdere sanering en openstelling van de Wsnp zonder gemeentelijke ‘285-verklaring’:

14. De goedetrouwtoets moet worden teruggebracht van vijf naar twee jaar met handhaving van de hardheidsclausule voor uitzonderings-situaties, of gehandhaafd blijven op vijf jaar met in beginsel toepassing van de hardheidsclausule na twee jaar, als sprake is van een wending ten goede.

15. Toegang tot de WSNP moet onder omstandigheden ook mogelijk zijn als 1. korter dan tien jaar geleden van de WSNP gebruik is gemaakt en 2. als de artikel 285 Fw-verklaring ontbreekt maar

lange tijd budgetbeheer of beschermingsbewind heeft bestaan en gebleken is dat een regeling niet mogelijk is.

Deze welkome aanbevelingen zullen de toegankelijkheid van de Wsnp sterk kunnen verbeteren. Teneinde ook de doorstroom van (mislukt) minnelijk traject naar wettelijk traject te verbeteren, is er door mij en vele anderen – onlangs nog door de Beroepsorganisatie Bewindvoerders Wsnp (BBW) – voor gepleit om de gemeenten aan te sporen véél eerder door te schakelen naar de Wsnp. Blijven hangen in trajecten die niet tot een sanering leiden, levert de schuldenaren onvoldoende op en kost de overheid veel geld. Als de gemeente er niet in slaagt om binnen 9 – 12 maanden een schuldregeling te treffen, waarom zou de gemeente dan niet namens de schuldenaar een Wsnp-verzoek indienen? Daar is de Wsnp toch voor bedoeld? De gemeenten kunnen zodoende veel geld besparen – als ik verantwoordelijk wethouder was, zou ik het wel weten.

Voor zover mij bekend, heeft het ministerie van Justitie & Veiligheid nog geen gevolg gegeven aan de aanbevelingen van de Rechtspraak tot wetwijziging. In een brief aan de Tweede Kamer van 12 september jl. reageert de staatssecretaris wel op het rapport van Berenschot. Wat betreft de gewenste kwaliteitsverbetering van de schuldhulpverlening verwijst Van Ark naar het programma Schouders Eronder (o.a. NVVK en VNG): een interbestuurlijk programma voor verbetering van de toegang tot de schuldhulp en naar uitgangspunten voor een kwaliteitskader (weer van o.a. de NVVK en de VNG). Verder studeert de staatssecretaris op een ‘verplichte reactietermijn voor schuldeisers’ om het minnelijke traject te versnellen. Wat betreft de toegankelijkheid van de Wsnp schrijft Van Ark dat de minister van Rechtsbescherming aan Bureau Wsnp van de Raad

voor Rechtsbijstand wil vragen om een quick scan⁷ te laten maken met *'concrete aanbevelingen voor de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de Wsnp, met inachtneming van de in het visiedocument door de Raad voor de Rechtspraak gedane aanbevelingen'*. Wat moet het Bureau Wsnp met deze opdracht? Kennelijk onderschrijven de betrokken ministeries de aanbevelingen in het Visiedocument van de Rechtspraak anders zou Bureau Wsnp deze niet in acht behoeven te nemen. De aanbevelingen zijn ook nog eens zeer concreet – wat is dan nog het doel van een quick scan? We weten toch al jaren waar de problemen zitten en de analyses en aanbevelingen stapelen zich op; het is geen tijd voor onderzoek maar voor wetgevende maatregelen om de systematiek te coördineren.

De rijksoverheid heeft de primaire verantwoordelijkheid bij de gemeenten gelegd maar heeft de gemeenten in 2012 geen enkel wettelijk instrument meegegeven om tot adequate schuldhulp of schuldsanering te komen.⁸ Het in 2014 geïntroduceerde schuldenbewind is populair maar biedt geen uitzicht op schuldsanering – ook de beschermingsbewindvoerder heeft immers geen wettelijke taak en geen wettelijk instrument om tot schuldsanering te komen. De Wsnp biedt dat instrument wél en heeft een imposante successcore van ruim 90%, maar de toepassing marginaliseert nu snel en de ministeries laten het vooralsnog gebeuren.

Het ondoordachte, parallelle bestaan van die drie systemen heeft drie min of meer rivaliserende beroepsgroepen gecreëerd, met hun eigen (financiële) belangen. Bij de wetswijzigingen in 2012 (Wgs) en 2014 (Boek 1 Burgerlijk Wetboek) heeft de wetgever verzuimd de drie instrumenten – Wsnp, Wgs resp. het schuldenbewind – op elkaar af te stemmen. De enige oplossing is m.i. nu alsnog te zorgen voor een doordachte wettelijke af-

stemming. Van Ark onderkent in haar brief van 12 september jl. het coördinatieprobleem maar meent dat zij dat probleem niet hoeft te redresseren: 'Gemeenten en andere organisaties moeten aan de slag met deze samenwerking [...]'. Het is m.i. naïef te denken dat de gemeenten c.q. de betrokken beroepsgroepen zèlf in staat zijn de 'rivaliteit' tussen de systemen te overbruggen – dat kan alleen via gecoördineerde wetgeving. Het getuigt ook van naïviteit van de wetgever te veronderstellen dat de gemeenten effectief en efficiënt kan saneren zonder wettelijk instrument. Van Ark denkt erover om schuldeisers een 'reactietermijn' in het minnelijke traject op te leggen. Weer een marginale maatregel die geen doorbraak creëert – de belangentegenstellingen en spanningen tussen schuldenaren en schuldeisers zijn daarvoor te groot.⁹ De door de rijksoverheid veroorzaakte 'competitie' werkt als een extra schep zand in de schurende raderen van de schuldhulp.¹⁰ Naar mijn overtuiging moeten we naar één schuldhulp- en schuldsaneringswet en één uitvoerder (die zo nodig andere instanties kan inschakelen voor flankerende of specialistische hulp).

Na de Wsnp-wetswijziging in 2008 – onder het motto van de minister van Justitie: de Wsnp is er alleen voor de personen die 'er klaar voor zijn' – lijkt J&V zich terug getrokken te hebben van dit onderwerp. Ik heb de minister van Rechtsbescherming niet of nauwelijks gehoord over schuldsanering. Op de justitiebegroting is het zoeken naar een speld in een hooiberg als je speurt naar de bemoeienis met de Wsnp. De mededeling in de Rijksbegroting 2019 dat het gaat om 'circa 14.000 nieuwe schuldsaneringen per jaar' – een cijfer dat past bij de jaren 2011/2012 – en in de Rijksbegroting 2020 dat het gaat om 'circa 9.700 nieuwe schuldsaneringen per jaar' – een cijfer dat past bij het jaar 2016 – wekt niet bepaald de indruk dat het ministerie zich erg verdiept in de actuele ontwikkelingen.¹¹ In de

Miljoenennota 2020 wordt zelfs gesteld dat de Wsnp op 1 januari 2013 is ingevoerd.¹² Ik vraag me al jaren af waarom Justitie & Veiligheid zich zo achter SZW verschuilt of in het kabinet zelfs bewust op het tweede plan is geschoven. Het zal wellicht historisch zo gegroeid zijn: SZW gaat over armoede en schuldhulp, justitie concentreert zich op normstelling, sanctierecht en het harde faillissementsrecht en heeft weinig affiniteit met het maatschappelijke welzijn.

Als dit kabinet wil dat de succesvolle en efficiënte Wsnp haar 25-jarige jubileum haalt, zal het kabinet J&V toch tot actie moeten aansporen om iets meer te doen dan een quick scan – en wel binnen afzienbare termijn. Hoogste tijd om de toestroom naar en de toegankelijkheid van de Wsnp te vergroten. Gecoördineerde, saneringsgezinde wetgeving zal ten goede komen aan schuldenaren, schuldeisers en 's Rijksschatkist.

- 1 *Opmerking verdient hier dat de ambities, budgetten, aanpak en resultaten van gemeenten op het terrein van schuldhulp en schuldsanering sterk uiteenlopen.*
- 2 *Betrouwbare landelijke cijfers zijn er nog steeds niet – zo concludeert ook Berenschot in haar recente rapport Aansluiting gezocht! – maar het ziet er naar uit dat het CBS in het voorjaar van 2020 wél met een getrouw beeld gaat komen. Zie het CBS-rapport van maart 2019: Verkenning geregistreerde problematische schulden. CBS concludeert dat in 2015 5,6% van de huishoudens te kampen had met problematische schulden – voor een actuele stand van zaken moeten we wachten tot 2020.*
- 3 *Zie het rapport van Berenschot Aansluiting gezocht!, p. 27. Cijfers 2018: 85.000 hulpvragers melden zich bij NVVK-leden, daaruit komen voort 45.000 aanvragen voor schuldregelingen en tenslotte 21.800 gerealiseerde schuldregelingen. Welk percentage van de schuld-*
- regelingen ook resulteerde in een daadwerkelijk 'schone lei' is onbekend. Niet alle gemeenten zijn aangesloten bij de NVVK – landelijk dekkende cijfers ontbreken.*
- 4 *Aansluiting gezocht!, p. 29.*
- 5 *Monitor Wsnp. Vijftiende meting over het jaar 2018, p. 15. Dit percentage van 92,5% is een optelling van de wettelijke saneringen die eindigen met (1e) voldoening van alle schulden, (2e) hervatting betalingen, (3e) een Wsnp-akkoord, of (4e) een schone lei (88,79%).*
- 6 *Dit betreft een bericht d.d. 6 juni 2019 op www.binnenlandsbestuur.nl in reactie op het rapport Aansluiting gezocht!*
- 7 *De eerste gedachte die bij mij opkwam was: hadden we niet al eens zo'n onderzoek gehad? Zie Quick scan Belemmeringen toegang tot de Wsnp (2011).*
- 8 *Dan zwijg ik maar over het per 1 april 2017 door SZW ingevoerde Breed moratorium dat in de afgelopen tweeënehalf jaar, welgeteld, éénmaal met succes is ingezet: zie de uitspraak van 19 juli 2019 van de Rb. Rotterdam ECLI:NL:RBROT:2019:5869.*
- 9 *Vergelijk twee van de zeven 'Overall conclusies' van Berenschot ten aanzien van de gemeentelijke schuldhulpverlening, zie het rapport Aansluiting gezocht!, p. 51: 'Het stelsel is weinig dwingend richting wensgedrag van schuldeisers.' en 'Aan de autonomie van zowel gemeenten als schuldeiser wordt in het stelsel een heel groot belang toegekend.'*
- 10 *Vgl. de conclusie van Berenschot in Aansluiting gezocht!, zie slot punt 4) hierboven.*
- 11 *Zie hoofdstuk 6 van de Rijksbegroting 2019, p. 48: 'Gespecialiseerde insolventierechters houden toezicht op de goede afwikkeling van de circa 14.000 nieuwe schuldsaneringen per jaar. De gemiddelde subsidie voor een schuldsaneringstraject bedraagt afgerond 1.100 over een periode van gemiddeld 3 jaar.' Hoofdstuk 6 Rijksbegroting 2020, p. 53: 'Gespecialiseerde insolventierechters houden toezicht op de goede afwikkeling*

van de circa 9.700 nieuwe schuldsaneringen per jaar. De gemiddelde subsidie voor een schuldsaneringstraject bedraagt afgerond € 900,- over een periode van gemiddeld 3 jaar.' De uitgaven aan de Wsnp – als ik het goed zie gaat het alleen om de subsidies aan de Wsnp-bevindvoerders en niet de desbetreffende uitgaven aan het gerechtelijke apparaat – bedroegen € 10,4 miljoen in 2019 en worden begroot op € 11,7 miljoen in 2020; p. 51 hoofdstuk 6 Rijksbegroting 2020.

12 Bijlagen bij de Miljoenennota 2020, p. 234: 'Meevaller Wsnp rechtsbijstand. De wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) is in werking getreden op 1 oktober 2013. [...]'. De minister van Financiën doelt kennelijk op de nieuwe vergoedingensystematiek per 1 oktober 2013.

25 - Bureau Krediet Registratie (BKR) en de Wsnp

Margreet van Bommel

1. BKR - registraties

Op grond van artikel 4:32 lid 1 Wft is een kredietverstrekker verplicht deel te nemen aan een stelsel van kredietregistratie. Het Centraal Krediet Informatiesysteem (CKI) is een dergelijk stelsel, dat door het (Stichting) Bureau Krediet Registratie (BKR) wordt bijgehouden. Op verzoek van de kredietverstrekkers registreert het BKR alle kredieten (bijvoorbeeld een lening of hypotheek) die kredietnemers aangaan. Een kredietverstrekker heeft toegang tot deze gegevens en toetst de financiële situatie en achtergrond bij het BKR indien een persoon een nieuwe lening of hypotheek aanvraagt. Na de beëindiging van het krediet blijven de kredietgegevens nog vijf jaar bewaard en zichtbaar. Doel van het BKR is het bevorderen

van een maatschappelijk verantwoorde financiële dienstverlening. Daarbij wil het BKR consumenten behoeden voor overkreditering en andere financiële problemen. Daarnaast levert het BKR voor haar zakelijke klanten een bijdrage aan het beperken van de financiële risico's bij kredietverlening en aan het voorkomen van misbruik en fraude.

Als een kredietnemer zijn betalingsverplichting niet nakomt, dan verandert de 'positieve registratie' in een 'negatieve registratie'. De kredietverstrekker of bank waar de lening mee is aangegaan, plaatst een codering achter de lening of hypotheek als een bedrag niet wordt betaald of als er andere bijzonderheden zijn. Andere kredietverstrekkers kunnen dan zien dat de betalingsverplichtingen niet zijn nagekomen. Er volgt een herstelmelding indien er geen betalingsachterstanden zijn. Achterstands- en herstelmeldingen blijven ook vijf jaar zichtbaar. Na deze bewaartermijn worden de gegevens automatisch verwijderd.

Op de website van het BKR wordt bij de coderingen de volgende uitleg gegeven:

Achterstandsmelding (A-code)	U krijgt een A-code, als u enkele maanden achterloopt met de terugbetaling van uw lening. Uw kredietverstrekker meldt deze achterstand bij Stichting BKR. Het verschilt per kredietsoort na hoeveel tijd deze achterstand wordt gemeld.
Herstelmelding (H-code)	De H staat voor Herstel. Deze code wordt gemeld als u weer bij bent met uw betalingen. Zo wordt geregistreerd dat er op uw lopende lening geen betalingsachterstand meer is. Het kan voorkomen dat uw lening - gelijk na het betalen van uw achterstand - wordt beëindigd. In dat geval wordt er geen herstelmelding geregistreerd, maar alleen een einddatum van de lening.
Code 1	Dit betekent dat er een aflossings- of schuldregeling is getroffen, nadat uw betalingsachterstand is ontstaan.
Code 2	Een code 2 geeft aan dat de kredietverstrekker het bedrag dat u nog moet betalen (de restantvordering) in één keer opeist. Dit betekent dat de kredietverstrekker van u verwacht dat u het hele openstaande bedrag in één keer terugbetaalt. In veel gevallen draagt de kredietverstrekker de vordering over aan een incassobureau.
Code 3	Een code 3 kan twee betekenissen hebben namelijk afboeking of kwijtschelding. Afboeking: bij een afboeking besluit de kredietverstrekker om het dossier voorlopig te laten rusten. Binnen een termijn van 5 jaar moet de kredietverstrekker u wel aanschrijven anders gaat de verjaring in. Zij melden dan een code 3 ZONDER einddatum. Kwijtschelding: Bij een kwijtschelding wordt afgesproken dat er een bepaald bedrag voldaan moet worden en een bedrag wordt kwijtgescholden. De kredietverstrekker meldt dan een code 3 MET einddatum. Er zijn dan geen financiële verplichtingen meer op dit krediet.
Code 4	De kredietverstrekker heeft geen contact met u kunnen leggen. U was of bent gedurende een langere tijd onbereikbaar (geweest).
Code 5	Er is een preventieve betalingsregeling getroffen voor een hypotheek. Deze code is van tijdelijke aard. Als de betaalregeling is afgelopen, wordt deze code weer verwijderd.

2. Oneens met een codering bij het BKR

Op de website van het BKR kan men een inzageverzoek doen om te weten hoe men bij het BKR geregistreerd staat. Sinds vorig jaar is die informatie gratis. Als de kredietnemer het oneens is met de registratie of codering dan moet de kredietnemer dat met de schuldeiser bespreken en verzoeken tot het wijzigen van de gegevens bij het BKR over te gaan. Het BKR wijzigt dus niet zelf de gegevens maar alleen op verzoek van de kredietverstrekker. Indien de kredietverstrekker het niet eens is met het verzoek van de kredietnemer dan kan de kredietnemer de volgende stappen ondernemen:

- klacht voorleggen aan de BKR-geschillencommissie of KiFiD;
- op grond van een onrechtmatige daad een vordering instellen bij de civiele rechter of, indien sprake is van spoedeisend belang, een kort geding procedure aanhangig maken;
- binnen zes weken via een verzoek bij de rechter op basis van art. 35 Uitvoeringswet AVG (voorheen Wet bescherming persoonsgegevens) neerleggen.

Uit de uitspraken van de geschillencommissie en de rechterlijke uitspraken valt op te maken dat de registratie proportioneel moet zijn. Zo heeft de Hoge Raad in het Santander-arrest¹ bepaald dat de Wbp (thans AVG) moet worden uitgelegd in overeenstemming met art. 8 EVRM en dat de registratie bij het BKR moet voldoen aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. De inbreuk op de belangen van betrokkene mag niet onevenredig zijn in verhouding tot het met de verwerking te dienen doel (proportionaliteit), en dat dit doel in redelijkheid niet op een andere, voor de betrokkene minder nadelige, wijze kan worden verwezenlijkt (subsidiariteit). Dit betekent dat de kredietverstrekker bij een verzoek tot ver-

wijdering van een negatieve BKR-registratie een belangenafweging moet maken tussen de belangen van de consument (bijvoorbeeld om een hypotheek te kunnen verkrijgen) en de belangen van de kredietverstrekker om financiële risico's te beperken en de consument te behoeden voor overkreditering.

3. Schone lei en de BKR-notering

Zodra een saneringstraject gestart wordt, zal (indien dat nog niet is gebeurd) het gehele krediet opgeëist worden. Dit zal leiden tot plaatsing van een code 2 bij het BKR, oftewel een negatieve BKR-registratie. Wanneer een debiteur het Wsnp-traject heeft doorlopen en een schone lei verleend krijgt, zal er door de kredietverstrekker een code 3 geplaatst worden bij het BKR met daarbij een werkelijke einddatum op de datum dat de schone lei is verleend. Vanaf die einddatum duurt het nog vijf jaar voordat de notering van code 3 verwijderd wordt.

Uit het Algemeen Reglement van het BKR volgt dat deze aparte code-3 notering voor de kredietverstrekkers laat zien dat er geen financiële verplichtingen meer gelden ten opzichte van de beëindigde contracten. Mijn ervaring echter is dat personen die een Wsnp-traject achter de rug hebben en een schone lei hebben gekregen, het erg bezwaarlijk vinden nog steeds negatief bij het BKR geregistreerd te zijn. Zij ondervinden vaak hinder bij het aangaan van een nieuwe hypotheek of krediet waardoor zij toch weer financieel beperkt worden. Valt er iets te doen om van de negatieve BKR-notering af te komen? Sinds februari 2018 zijn er enkele (kort geding) uitspraken gepubliceerd over personen die de BKR-notering in hun voordeel hebben aangevochten². Hieronder worden vier uitspraken uitgelicht.

3.1 Vonnis kort geding 6 februari 2018³

Rechtbank Midden-Nederland heeft in deze zaak besloten dat ondanks het feit dat sprake was geweest van een problematische schuldsituatie, het gezien de situatie op dat moment en de belangen van eiseres niet langer redelijk was de registratie te handhaven.

Eiseres heeft in maart 2006 een krediet afgesloten bij Neckermann. Er ontstonden betalingsachterstanden waarna Vesting Finance de vordering heeft overgenomen van Neckermann. Vesting Finance registreert eiseres negatief in het CKI. Eiseres werd in 2014 toegelaten tot de Wsnp waarna zij op 21 augustus 2017 een schone lei heeft verkregen. Eiseres wilde een woning kopen met haar partner maar door de negatieve BKR-registratie konden zij en haar partner geen hypotheek afsluiten, terwijl zij daar tot 8 februari 2018 de tijd voor hadden. Er was dus sprake van een spoedeisend belang. Vesting Finance heeft het verzoek om de negatieve BKR-registratie te verwijderen afgewezen.

Volgens de rechter moest er een toetsing van het doel van de registratie aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit plaatsvinden. Op die wijze moest het belang van eiseres worden afgewogen tegen het achterliggende belang van handhaving van de registratie. Vesting Finance heeft aangegeven dat de einddatum op de registratie correct is gemeld na het doorlopen van het Wsnp-traject, en het verkrijgen van de schone lei. Volgens Vesting Finance dient eiseres vijf jaar na de einddatum aan te tonen dat zij financieel stabiel is. Daarnaast stelt Vesting Finance dat eiseres de vordering tot verwijdering van de registratie kort na de einddatum heeft ingesteld. Tevens zou er geen noodzaak voor eiseres en haar partner zijn om een woning te kopen.

Voor de rechter staat vast dat er in het verleden sprake is geweest van een problematische schuldsituatie en dat de negatieve BKR-registratie terecht is gemeld. Daartegenover staat echter dat eiseres het Wsnp-traject succesvol heeft doorlopen en dat aan haar een schone lei is verleend. Volgens de rechter betekent dit dat eiseres aantoonbaar haar financiële verantwoordelijkheid kan nemen. De rechter is eveneens van mening dat eiseres en haar partner financieel stabiel zijn, aangezien zij beiden een vaste baan hebben. Daarnaast hecht de rechter waarde aan het feit dat eiseres de schuld alsnog volledig heeft voldaan op het moment dat zij op de hoogte raakte van de negatieve registratie. Daar was zij, vanwege de schone lei-verklaring, immers niet toe verplicht. Ook is het volgens de rechter aannemelijk dat alleen de negatieve BKR-registratie het afsluiten van de benodigde hypotheek in de weg staat, omdat het algemeen bekend is dat een negatieve BKR-registratie meebrengt dat een hypotheek niet, of slechts zeer moeilijk, kan worden afgesloten. De rechter oordeelt dat de vordering van eiseres toegewezen dient te worden. De negatieve BKR-registratie schiet het doel van kredietregistratie voorbij. De belangenafweging dient gemaakt te worden aan de hand van alle omstandigheden van het concrete geval. In dit geval had eiseres een groot belang bij verwijdering van de registratie, omdat het voldoende aannemelijk is dat het voor haar anders niet mogelijk is een hypotheek af te sluiten voor de door haar gekochte woning. De rechtbank veroordeelt Vesting Finance om de A2-codering onverwijld in het CKI van het BKR te verwijderen.

3.2 Vonnis kort geding 6 juli 2018⁴

Eiser kan geen hypotheek krijgen vanwege een negatieve registratie bij het BKR. In juni 2014 heeft eiser een schone lei gekregen. De bank heeft destijds bijna € 6.000,- moeten

afboeken op haar vordering. Eiser heeft sindsdien geen schulden gemaakt. Andere schuldeisers hebben hun coderingen wel verwijderd. De bank is de enige die de codering handhaaft. De schulden waren destijds ontstaan omdat eiser werkloos was geraakt. De huidige situatie is stabiel. Hij heeft een vaste baan, een partner die ook een inkomen heeft en er is sprake van een gezonde financiële situatie. Eiser heeft er belang bij dat hij op korte termijn een woning kan kopen. Hij lijdt aan astma en kan vanwege vochtproblemen niet in zijn huidige huurwoning blijven wonen. De rechter beslist dat de bank binnen drie dagen de registratie moet verwijderen, op straffe van een dwangsom wanneer de bank in gebreke blijft.

3.3 Vonnis kort geding 30 november 2018⁵

Eiseres heeft op 16 juni 2004 een krediet afgesloten bij Vesting Finance. Op dit krediet zijn achterstanden ontstaan waarna de betalingsachterstand op 9 juni 2005 is geregistreerd in het CKI van het BKR. Op 6 oktober 2015 eindigt de Wsnp met een verlening van de schone lei. Eiseres stelt dat zij als gevolg van een negatieve BKR-registratie geen hypothecaire lening kan krijgen en dat zij op 14 december 2018 de koopovereenkomst zal moeten ontbinden als Vesting Finance de negatieve BKR-registratie niet heeft verwijderd.

De volgende factoren acht de rechter van belang: a) vast staat dat eiseres een zwaarwegend belang heeft omdat het alternatief van een huurwoning in de vrije sector niet alleen veel langer op zich zal laten wachten, maar vooral ook hogere maandlasten dan een koopwoning met zich zal brengen, b) eiseres heeft in de afgelopen 10 jaar een gedegen bestaan weten op te bouwen en verkeert in een heel andere, evenwichtigere (financiële) situatie dan destijds in 2004 het geval is geweest, c) er geen sprake

meer is van een schuldenlast, d) eiseres al jaren fulltime werkt en daarbij een goed inkomen heeft opgebouwd en getrouwd is en e) er een tweede kind op komst is. De rechter oordeelt dat Vesting Finance in redelijkheid tot verwijdering van de negatieve BKR-registratie moet overgaan.

3.4 Vonnis 15 juli 2019⁶

De rechter bepaalt dat de belangenafweging in dit geval in het voordeel van eiseres uitvalt omdat a) ervan uit moet worden gegaan dat de ex-man de schuld bij Defam is aangegaan, b) eiseres een Wsnp-traject heeft gevolgd waarbij de schuldeiser 100% is voldaan, c) na afronding van het Wsnp-traject gedurende twee jaar geen nieuwe schulden zijn ontstaan en d) eiseres voldoende heeft onderbouwd dat inmiddels weer sprake is van een stabiele financiële situatie. Daarnaast heeft eiseres er belang bij dat de BKR-registratie wordt verwijderd en heeft zij voldoende onderbouwd dat zij een belang heeft om te verhuizen. De rechtbank veroordeelt Defam tot het verwijderen van de BKR-registratie.

4. Meldingsplicht kredietverstrekkers

Interessant om te weten is dat in artikel 11 van het Algemeen Reglement CKI geregeld is dat de kredietverstrekker zo spoedig mogelijk, in ieder geval binnen vier weken, de relevante feiten, zoals achterstanden, herstelmeldingen en bijzonderheden die zich tijdens de overeenkomst voordoen, moet melden aan de Stichting BKR. Dat betekent dus dat na verlening van de schone lei, de schuldeiser hiervan binnen vier weken melding moet maken. Uit correspondentie die ik heb gelezen tussen een kredietverstrekker en een bewindvoerder is af te leiden dat het BKR bij wijze van sanctie een boete oplegt van € 50,- per registratie indien door de schuldeiser niet op tijd, dus binnen vier

weken, wordt afgemeld. Het lijkt mij aan te bevelen dat de bewindvoerder, in het geval dat een schuldenaar de schone lei heeft verkregen, bij de eindbrief aan de schuldeisers tevens wijst op de verplichting een herstelmelding te doen bij het BKR.

5. Conclusie

Is een negatieve registratie bij het BKR een feit, dan duurt het lang voordat de consequenties daarvan zijn uitgewerkt. Zelfs na de toekenning van een schone lei aan het einde van het wettelijke traject blijft immers nog vijf jaar lang een negatieve codering bij het BKR zichtbaar. De strenge regelgeving voor de hypotheekverstrekking door banken maakt het gedurende die periode voor een ex-saniet praktisch onmogelijk om een (met behulp van een bank gefinancierde) koopwoning te verkrijgen. Dat is wat mij betreft onredelijk en onwenselijk. Een bewaartermijn die nota bene langer is dan het wettelijke traject zelf is onrechtvaardig voor wie met goed gevolg dit traject heeft doorlopen en aan wie een schone lei is toegekend.

- 1 *Hoge Raad 9 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ8097.*
- 2 *Zie in de rechtspraakrubriek van dit nummer de uitspraak van het Hof Amsterdam van 10 september 2019 waarbij het Hof heeft bepaald dat de aangevoerde gronden ontoereikend zijn om het verzoek tot verwijdering van het BKR-registratie in te willigen.*
- 3 *Rechtbank Midden-Nederland 6 februari 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:3644.*
- 4 *Rechtbank Oost-Brabant 6 juli 2018, ECLI:NL:RBOBR:2018:3290.*
- 5 *Rechtbank Midden-Nederland 30 november 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:6641.*
- 6 *Rechtbank Midden-Nederland 15 juli 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:3644.*

26 - Gebruik van BSN op schuldenlijsten en uitdelingslijst

Jenny Vlemmings

In het vorige nummer van *WSNP Periodiek* stond een artikel van Minke Reijneveld over het gebruik van medische gegevens binnen het Wsnp-traject, waarbij de auteur inging op de vraag of deze verwerkt mogen worden volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In dit artikel wordt ingegaan op een ander soort persoonsgegevens dat in Wsnp-zaken worden gebruikt: het Burgerservicenummer (BSN). Dit is een wettelijk identificatienummer om de communicatie tussen overheid en burgers te vereenvoudigen. Door gebruik te maken van het BSN hoeven burgers hun persoonsgegevens niet bij elke overheidsinstantie opnieuw aan te leveren. Om identiteitsfraude te voorkomen, mag het BSN echter niet in verkeerde handen vallen.

Het BSN van een saniet wordt op verschillende manieren door Wsnp-bewindvoerders verwerkt. Door sommige bewindvoerders worden de referentienummers, welke schuldeisers vermelden bij het indienen van de vorderingen en waaruit bij overheidsschuldeisers vaak het BSN van de saniet te herleiden valt, vermeld op de schuldenlijst voor de verificatievergadering en de gedeponeerde uitdelingslijst. Mag dat?

1. Juridisch kader

Een aantal categorieën persoonsgegevens is in de AVG aangemerkt als 'bijzondere persoonsgegevens'. Deze zijn door de wetgever extra beschermd. De verwerking van bijzondere persoonsgegevens is verboden, tenzij sprake is van een wettelijke uitzondering. Het

BSN valt niet onder de bijzondere persoonsgegevens. Wel zijn er beperkingen aan het gebruik van het BSN. Het BSN is in de eerste plaats bedoeld voor het contact tussen burgers en de overheid en voor overheden onderling. Organisaties buiten de overheid mogen het BSN alleen gebruiken als dat wettelijk is bepaald (art. 46 Uitvoeringswet Algemene Verordening Persoonsgegevens (UAVG)).

2. Schuldenlijst voor verificatievergadering

Wanneer er een verificatievergadering wordt bepaald of een pro forma verificatievergadering plaatsvindt, ligt een afschrift van de schuldenlijsten ter griffie van de rechtbank ter inzage (art. 328 en 328 a lid 4 Fw jo. art. 114 lid 1 Fw). Deze lijsten liggen, anders dan bij faillissementen, niet ter inzage voor een ieder maar 'slechts' voor de schuldeisers (*T&C Insolventierecht*, art. 328a Fw).

Op de schuldenlijsten wordt elke vordering omschreven, waarbij wordt aangegeven of zij bevoorrecht of door pand of hypotheek gedekt is, of wel ter zake der vordering retentierecht kan worden uitgeoefend (art. 113 Fw). De wet schrijft niet voor dat het referentienummer van de vorderingen moet worden vermeld op de schuldenlijst.

3. Gedeponeerde uitdelingslijst

Bij uitdeling aan de schuldeisers, maakt de bewindvoerder een uitdelingslijst op. Ook deze lijst ligt voor de schuldeisers ter inzage (art. 349 lid 5 Fw jo. art. 183 lid 1 Fw).

De gegevens die op de uitdelingslijst moeten staan, zijn beperkt tot een staat van de ontvangsten en uitgaven, de namen van de schuldeisers, het geverifieerde bedrag van ieders vordering en de daarop te ontvangen uitkering

(art. 349 lid 4 Fw). De referentienummers van de schuldeisers hoeven dus niet op de uitletingslijst vermeld te worden.

4. Conclusie en aanbevelingen

Op basis van de wet is er geen enkele reden om de referentienummers te vermelden op de schuldenlijst en uitletingslijst. In de praktijk gebeurt dit echter wel regelmatig. Het is van belang om hier kritisch op te zijn, zodat niet het risico wordt gelopen dat het BSN van sanelieten door middel van inzage in de lijsten wordt verstrekt aan schuldeisers. De aanbeveling is om dit risico volledig uit te sluiten door geheel geen referentienummers te vermelden op de betreffende lijsten. Wanneer de bewindvoerder er voor kiest om dat toch te doen, dient de bewindvoerder er zeer alert op te zijn dat het BSN hieruit niet te herleiden valt. Voor het gebruik van het BSN is immers altijd een wet-

telijke grondslag nodig. Daarnaast zou het goed zijn wanneer de rechtbanken, alvorens de lijsten ter inzage te leggen, kritisch zijn op het gebruik van referentienummers in de betreffende lijsten.

Tot slot is het maar de vraag of het BSN in andere situaties wel door de Wsnp-bewindvoerder mag worden gebruikt. Het BSN wordt vermeld op de 285Fw-verklaring die de bewindvoerder ontvangt bij de benoeming. Vervolgens wordt het BSN geregistreerd in het dossier. Overheidsschuldeisers, met name de belastingdienst, communiceren met de bewindvoerder over de vorderingen onder vermelding van het BSN. Het is echter maar de vraag of dit is toegestaan. Daarom is er onderzoek nodig om vast te stellen wanneer en onder welke voorwaarden het Wsnp-bewindvoeders is toegestaan het BSN te registreren en te gebruiken in de communicatie met overheidsschuldeisers.

27 - De kwalificatie van (dezelfde) vorderingen in het faillissement van de vof en de Wsnp van de vennoten - vervolg

*Christiane Koppelman en Matthieu Verhoeven**

1. Inleiding

Ons artikel in *WSNP Periodiek* van november 2017 met dezelfde titel hebben we afgesloten met de conclusie dat de materie

ongetwijfeld gaat leiden tot een of meer procedures. Dit is het geval is geweest en dat heeft geleid tot beantwoording door de Hoge Raad van prejudiciële vragen over dit onderwerp op 19 april 2019¹. Het arrest van 19 april 2019 is aanleiding voor dit vervolgartikel.

In ons voorgaande artikel zijn wij tot de conclusie gekomen dat loon- en premieschulden aan het UWV die in het faillissement van een vof boedel- of preferente schuld zijn, in de daar op volgende schuldsaneringsregelingen van de vennoten zouden moeten worden aangemerkt als concurrente schulden. Deze conclusie hebben we onder andere gebaseerd op de volgens ons en anderen geconstateerde lijn in jurisprudentie van de Hoge Raad om restrictief om te gaan met het kwalificeren van vorderingen als boedelvorderingen en als bevoorrechte vorderingen. Ook het toekennen van meer

zelfstandigheid aan de vof om, los van de individuele vennoten, aan het rechtsverkeer deel te nemen, heeft daarbij een rol gespeeld. Deze lijn is ons inziens onder andere af te leiden uit een drietal arresten van de Hoge Raad, te weten:

- Koot Beheer/Tideman² (een schadevergoedingsvordering in verband met de opzegging van een huurovereenkomst door de curator, is niet zoals de huur, een boedelvordering);
- Vof VDV Totaalbouw/Bepro B.V.³ (een vof kan zelfstandig failliet, de vennoten gaan niet langer automatisch ook failliet);
- UWV/curatoren Eco Concern N.V.⁴ (een preferente vordering in het faillissement van een dochtermaatschappij is niet per definitie een preferente vordering in het faillissement van de moedermaatschappij).

Recent is gebleken dat de Hoge Raad onze conclusie ten aanzien van boedelvorderingen en preferente vorderingen van het UWV in het faillissement van de vof en de aard van deze vorderingen in de schuldsaneringsregelingen van de vennoten niet deelt indien het faillissement van de vof en de wettelijke schuldsaneringsregelingen van de vennoten tegelijk zijn uitgesproken. Zit er een periode tussen dat faillissement en de schuldsanering, dan is het gedeeltelijk anders. In een gecombineerde handels- en renovatieprocedure bij de Rechtbank Overijssel zijn over dit onderwerp prejudiciële vragen gesteld, die op 19 april 2019 zijn beantwoord.

2. Arrest Hoge Raad 19 april 2019

De AG stelt in zijn conclusie van 1 maart 2019⁵ dat indien een vennoot namens de vof een (arbeids)overeenkomst sluit, uitsluitend de gezamenlijke vennoten partij worden bij de overeenkomst en werkgever zijn. De gezamenlijke vennoten vormen de vof. De vof an sich is geen rechtssubject welke contractspartij en/

of werkgever kan zijn. Dit heeft volgens de AG ook tot gevolg dat de afzonderlijke vennoten geen werkgever zijn. Vervolgens redeneert de AG dat uit literatuur en rechtspraak qua verhaal op de gezamenlijke en op de afzonderlijke vennoten de benadering lijkt te volgen dat het afgescheiden vermogen van de vof tot vertrekpunt wordt genomen, waarna bij onvoldoende verhaalsmogelijkheden, de privévermogens van de vennoten kunnen worden aangesproken. Er is sprake van twee samenlopende vorderingsrechten van de crediteur: een vordering op de gezamenlijk vennoten en een vordering op de afzonderlijke vennoten. De AG is van oordeel dat de kwalificatie 'preferentie' en 'boedelvordering' alleen kan worden ingeroepen tegen de gezamenlijke vennoten (de vof en het vennootschapsvermogen) en niet tegen de individuele vennoten, nu die afzonderlijke vennoten 'slechts' hoofdelijk medeschuldenaar en geen werkgever zijn.

De Hoge Raad oordeelt echter als volgt. De Hoge Raad overweegt, evenals de AG, dat een arbeidsovereenkomst met de vof moet worden aangemerkt als een arbeidsovereenkomst met de gezamenlijke vennoten in hun hoedanigheid van vennoten. De gezamenlijke vennoten zijn werkgever. Een vennootschaps-schuldeiser heeft twee samenlopende vorderingsrechten: één jegens de gezamenlijke vennoten (de vof) dat verhaalbaar is op het afgescheiden vermogen van de vof, en één jegens de vennoten persoonlijk, dat verhaalbaar is op het privévermogen van de vennoten. Een vennootschaps-schuldeiser kan beide – na elkaar of gelijktijdig – aanspreken. Het oordeel dat een vennootschaps-schuldeiser tegelijkertijd de gezamenlijke vennoten als één of meer individuele vennoten kan aanspreken, wijkt af van het standpunt van de AG, die immers het aanspreken van de privévermogens van de afzonderlijke vennoten eerst mogelijk acht als het

afgescheiden vermogen van de vof geen verhaal biedt. Vervolgens verwijst de Hoge Raad wat betreft de preferentie van vorderingen van het UWV naar de artikelen 3:288, aanhef en onder e BW en 66 lid 3 WW, waaruit volgens de Hoge Raad valt op te maken dat de loonen premievorderingen bevoorrecht zijn op alle goederen van *de schuldenaar*. Volgens de Hoge Raad is er geen grond om bij de beantwoording van de vraag of een werknemer zijn voorrecht geldend kan maken, onderscheid te maken tussen een vordering ingesteld tegen de gezamenlijke vennoten of tegen een individuele vennoot. De verbintenissen uit de arbeidsovereenkomst rusten volgens de Hoge Raad op de gezamenlijke vennoten en daarmee op iedere vennoot afzonderlijk. Het voorrecht is van toepassing in beide rechtsverhoudingen. Indien dit onderscheid wel zou worden gemaakt, zou volgens de Hoge Raad afbreuk worden gedaan aan het uitgangspunt van artikel 3:276 BW dat het wettelijk voorrecht van werknemers betrekking heeft op het gehele vermogen van de schuldenaar en strekt ter bescherming van de werknemer.

Ten aanzien van de vraag of een boedelvordering in het faillissement van de vof ook een boedelvordering is in de schuldsaneringsregeling van de individuele vennoten, is de Hoge Raad van oordeel dat dit het geval is als het faillissement van de vof en de schuldsaneringsregelingen van de vennoten op hetzelfde moment worden uitgesproken. Echter volgt daarna een overweging voor de situatie dat het faillissement van de vof en de faillissementen of de schuldsaneringsregelingen van de vennoten niet gelijktijdig worden uitgesproken, die in onze ogen complicerend werkt, te weten: 'maar slechts voor zover die vordering betrekking heeft op de periode na het ingaan van laatstbedoeld faillissement of schuldsaneringsregeling'. Hierover hierna meer.

3. Analyse

Faber analyseert het oordeel van de Hoge Raad als volgt⁶. De Hoge Raad gaat er vanuit dat de vordering die een werknemer 'van de vof' jegens een individuele vennoot geldend kan maken (de vordering die verhaalbaar is op het privévermogen van de vennoot) dezelfde is als de vordering die de werknemer 'jegens de vof' geldend kan maken (de vordering die verhaalbaar is op het afgescheiden vermogen van de vof). De hoofdelijke verbondenheid waarop artikel 18 WK ziet, dient niet te worden opgevat als een naast die contractuele staande (uit de arbeidsovereenkomst voortvloeiende vordering) vordering uit de wet. Dit ligt anders in de situatie die speelde in het arrest UWV/curatoren Eco Concern B.V. In die situatie was er sprake van twee naast elkaar bestaande hoofdelijke vorderingen. De vordering op de moedervennootschap vloeit niet voort uit de met de dochtervennootschap verrichte rechtshandeling. Er is sprake van twee vorderingsrechten in materiële zin, in tegenstelling tot de twee vorderingsrechten in formele zin, zoals in het arrest van 19 april 2019.

Resumerend: de loonvordering die de werknemer (en na subrogatie het UWV ogv artikel 66 lid 1 WW) tegen de vof en de individuele vennoten geldend kan maken is één vordering (een vordering uit een arbeidsovereenkomst) en is preferent op grond van artikel 3:288 aanhef en onder e BW. De vordering op de individuele vennoot vloeit voort uit de rechtshandeling die met de gezamenlijke vennoten is verricht, namelijk het sluiten van de arbeidsovereenkomst. De hoofdelijke verbondenheid van de vennoten op grond van artikel 18 WvK leidt niet tot een voorrecht uit de wet. In het arrest Ecoconcern was er geen sprake van een vordering op de moedervennootschap (Ecoconcern N.V.) die voortvloeit uit een rechtshandeling die is

verricht met de dochtervennootschap (Innogrow International B.V.). De hoofdelijkheid vloeit voort uit de artikel 403-verklaring. De twee hoofdelijke vorderingen staan naast elkaar: er is sprake van twee materiële vorderingen. In ons voorgaande artikel hebben wij onder andere het standpunt van Mathey-Bal aangehaald betreffende het ontstaan van voorrechten uit de wet. Volgens Mathey betekent het feit dat een vordering op de vof die 'rechtstreeks en dwingend' uit de wet volgt ook een vordering op de vennoot inhoudt (op grond van artikel 18 WvK) en dat een preferente vordering op de vof ook een bevoorrechte vordering op de vennoot is. Mathey is van oordeel dat de preferentie van de vordering op de vennoot voortvloeit uit artikel 18 WvK (zijnde de wet)⁷. Wij hebben het standpunt van mr. Mathey destijds niet gevolgd en dit standpunt blijkt, evenals ons eigen standpunt, volgens de Hoge Raad, ook niet juist te zijn.

In ons voorgaande artikel hebben wij erop gewezen dat arbeidsovereenkomsten in de praktijk vaak "met de vof" in plaats van met de gezamenlijke of afzonderlijke vennoten worden gesloten en dat dit één van de redenen was om aan te nemen dat een vof als zelfstandig rechts-subject overeenkomsten kan sluiten. Aangezien in de artikelen 3:288 aanhef en onder e BW en in 66 lid 2 en 3 WW wordt gesproken over een voorrecht ten aanzien van vorderingen die verhaald kunnen worden op goederen van de *werkgever* hebben wij geredeneerd dat 'slechts' ten aanzien van vorderingen op de vof, als zijnde de werkgever, een voorrecht geldt.

Opvallend is dat de Hoge Raad bij de bespreking van de artikelen 3:288, aanhef en onder e BW en 66 lid 3 WW spreekt over een voorrecht op de goederen van *de schuldenaar*, terwijl er in beide artikelen wordt gesproken over een voorrecht op de goederen van *de werk-*

gever. Vervolgens 'vertaalt' de Hoge Raad het algemene artikel betreffende het verhaal door een schuldeiser op goederen van de schuldenaar, artikel 3:276 BW (letterlijke tekst: '*Tenzij de wet of een overeenkomst anders bepaalt, kan een schuldeiser zijn vordering op alle goederen van zijn schuldenaar verhalen*'.) naar de verhouding werkgever-werknemer. Het begrip schuldenaar is een (veel) breder begrip dan het begrip 'werkgever'. Waarom de Hoge Raad dit doet, is ons niet duidelijk, behalve dan om tot het oordeel te kunnen komen dat het voorrecht ten opzichte van alle schuldenaren, dus ook de individuele vennoten, geldt. Bij gebruik van het begrip werkgever, zou daarover twijfel kunnen bestaan; de twijfel die wij dus ook hadden.

Aan ons standpunt dat een werknemer 'slechts' in dienst kan zijn van de vof, hebben wij ook ten grondslag gelegd dat indien een werknemer in dienst is van de vennoten en alleen de vof failliet gaat (hetgeen sinds Vof VDV Totaalbouw/Bepro B.V. mogelijk is), het UWV zou kunnen weigeren tot loondoorbetaling tijdens de opzegtermijn over te gaan. De vennoten zijn immers niet failliet, zodat de curator van de vof niet tot opzegging van de arbeidscontracten kan overgaan. Hij is niet de gemachtigde van de (gezamenlijke) vennoten. De vennoten daarentegen kunnen geen gebruik maken van de eenvoudige opzegmogelijkheid die artikel 40 Faillissementswet biedt.

Door het oordeel van de Hoge Raad in het arrest van 19 april 2019 kan deze situatie zich blijven voordoen. Zoals ook reeds in ons voorgaande artikel vermeld, accepteert het UWV in de praktijk de opzegging van de arbeidsovereenkomsten door de curator van de vof (kenmerkend als een ontslag door de gezamenlijke vennoten) en neemt het UWV de loonverplichtingen tijdens de opzegtermijn tot op heden over. Juridisch-technisch wrijngt het echter.

Wat naar ons oordeel ook wringt, zij het niet juridisch-technisch, maar praktisch, is de al even aangehaalde toevoeging aan de overwegingen betreffende de boedelvorderingen, luidende: ‘maar slechts voor zover die vordering betrekking heeft op de periode na het ingaan van laatstbedoeld(e) faillissement of schuldsaneringsregeling’.

Stel het faillissement van de vof wordt uitgesproken op 1 juli en op 28 juli wordt de schuldsaneringsregeling op de vennoten van toepassing verklaard. De curator van de vof heeft de arbeidsovereenkomsten opgezegd, laten we er maar even van uitgaan dat dat kan, en moet (in dit voorbeeld) een opzegtermijn van zes weken hanteren. De loonvordering over die zes weken is in het faillissement van de vof een boedelvordering. In de schuldsaneringsregelingen van de vennoten is de loonvordering echter gedurende vier weken (tot aan de toepassing van de schuldsaneringsregeling) een te verifiëren preferente vordering (immers ontstaan vóór toepassing van de schuldsaneringsregeling) en vanaf het moment van toepassing van de schuldsaneringsregelingen gedurende de nog resterende twee weken van de opzegtermijn van de arbeidsovereenkomsten, een boedelvordering. Licht het moment van ingaan van de schuldsaneringsregeling van de vennoten later dan zes weken vanaf de faillissementsdatum, dan resteert er in de schuldsaneringsregeling geen boedelschuld meer wegens het loon, maar slechts een preferente vordering.

Tenslotte roept het arrest van 19 april 2019 nog de vraag op hoe er moet worden omgegaan met artikel 15d lid 1 aanhef en onder b Fw. In artikel 15d lid 1 aanhef en onder b Fw. is bepaald dat indien een faillissement wordt omgezet in een schuldsaneringsregeling en de boedelvorderingen in het faillissement niet (volledig) zijn voldaan, de resterende boedel-

vorderingen ‘doorzakken’ in de schuldsaneringsregelingen en daar dus ook boedelvorderingen zijn. Vervolgens is in artikel 358 lid 5 Fw bepaald dat, indien die boedelvorderingen in de schuldsaneringsregelingen niet kunnen worden voldaan, ze onder de werking van de schone lei vallen. Artikel 15d juncto 358 lid 5 Fw is echter niet van toepassing op de situatie dat er voorafgaande aan de schuldsaneringsregelingen geen faillissement wordt uitgesproken (dus dat de schuldsaneringsregeling het eerste insolventieregime is voor de schuldenaar), hetgeen zou betekenen dat in de schuldsaneringsregelingen van de vennoten die tegelijkertijd met het faillissement van de vof of in de periode waarin boedelvorderingen in het faillissement van de vof ontstaan, worden uitgesproken, de boedelvorderingen, die in die schuldsaneringsregelingen niet (volledig) kunnen worden voldaan, niet onder de werking van de schone lei vallen. Er is in ieder geval één uitspraak bekend waarin is bepaald dat dergelijke boedelvorderingen ook onder de werking van de schone lei vallen⁸, maar om dat te bepalen was er dus een procedure nodig⁹.

4. Conclusies

De Hoge Raad zet de door anderen en ons geconstateerde lijn van het beperken van het aanmerken van vorderingen als boedelvorderingen of als vorderingen met preferentie en het toekennen van een toenemende juridische zelfstandigheid aan de vof, in ieder geval in dit arrest, niet voort. De grond hiervoor lijkt in deze situatie te liggen in de bescherming van de werknemer. Hoe dit in de toekomst uitpakt, ook gezien in het licht van het wetsvoorstel betreffende personenvennootschappen, blijft afwachten¹⁰.

Ten aanzien van dit specifieke arrest moet worden geconcludeerd dat het op bepaalde fronten duidelijkheid heeft gebracht, maar ook ongewisheid heeft laten bestaan (vof failliet, vennoten niet failliet, mag curator van de vof arbeidscontracten opzeggen?) en nieuwe vragen heeft opgeroepen, zoals over hoe moet worden omgegaan met boedelvorderingen in de schuldsaneringsregeling, die niet worden gesaneerd. Op basis van hetgeen nu door de Hoge Raad is bepaald, valt het een vennoot van een failliete vof aan te raden, te wachten met de aanvang van een schuldsaneringsregeling totdat er geen boedelvorderingen uit de vof meer kunnen ‘doorzakken’, die mogelijk niet onder de werking van de schone lei vallen¹¹. Dit ‘wachten’ lijkt niet de bedoeling te zijn geweest van de wetgever, nu immers ook voor de ex-ondernemer de weg naar een schuldevrije toekomst binnen een redelijke termijn te bewandelen moet zijn.

We sluiten dit artikel dan ook af met de voorspelling dat er vermoedelijk nieuwe procedures gevoerd zullen moeten worden om duidelijkheid over deze materie te verkrijgen.

**Matthieu Verhoeven is werkzaam als insolventierechter in de Rechtbank Overijssel.*

- 1 *ECLI:NL:HR:2019:649, overweging 3.5.2.*
- 2 *HR 19 april 2013 (ECLI:NL:HR:2013:BY6108).*
- 3 *HR 6 februari 2015 (ECLI:NL:HR:2015:251).*
- 4 *HR 11 april 2014 (ECLI:NL:HR:2014:904).*
- 5 *ECLI:NL:PHR:2019:189, overweging 2.42, 2.43, 2.44, 2.52, 2.53.*
- 6 *Professor mr. N.E.D. Faber, noot bij HR 19 april 2019 (ECLI:NL:HR:649), JOR 2019/173.*
- 7 *De positie van de vennootschap onder firma; in civielrechtelijk, vennootschapsrechtelijk, publiekrechtelijk en Europeesrechtelijk perspectief, mr. dr. P.P.D. Mathey-Bal, Wolters Kluwer, 2016, Deventer, § 3.6.1.2.*
- 8 *Gerechtschef Den Haag 3 juni 2008, ECLI:NL:GHSGR:2008:BD3267.*
- 9 *Mr. K.M. Sixma, Annotatie bij HR 19 april 2019 (ECLI:NL:HR:649), Tijdschrift voor curatoren, Nr. 3 juni 2019, blz 84 ev.*
- 10 *Mr. E.S. Ebels, noot bij HR 19 april 2019 (ECLI:NL:HR:649), JIN 2019/104.*
- 11 *Mr. K.M. Sixma, Annotatie bij HR 19 april 2019 (ECLI:NL:HR:649), Tijdschrift voor curatoren, Nr. 3 juni 2019, blz 84 ev.*

28 - Nieuws in het kort

Antwoorden staatssecretaris Van Ark op Kamervragen over artikel 'Gemeenten niet gericht op schuldenvrij maken inwoners'

Op 13 september 2019 heeft staatssecretaris Van Ark Kamervragen beantwoord over het artikel 'Gemeenten niet gericht op schuldenvrij maken inwoners'. Dit artikel is geschreven naar aanleiding van het Berenschotrapport *'Aansluiting gezocht.'*, dat op 27 mei 2019 aan de Tweede Kamer is aangeboden. Het rapport betreft de verkenning naar de werking van het huidige schuldhulpstelsel waarbij een aantal knelpunten zijn gesignaleerd. Twee van de gestelde Kamervragen zien op de Wsnp.

1^e Kamervraag: Is het onwenselijk wanneer de geconstateerde ontoegankelijkheid van het minnelijk traject belemmeringen opwerpt voor toetreding tot de Wsnp? De staatssecretaris antwoordt dat ze zich blijft inzetten voor een brede toegankelijkheid van de gemeentelijke schuldhulpverlening door wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening ten behoeve van vroegsignalering en gegevensuitwisseling. Om de toegang tot de Wsnp te bevorderen is samen met Bureau Wsnp de Checklist verzoekschrift Wsnp voor schuldhulpverleners ontwikkeld, zodat gemeenten kwalitatief hoogwaardige Wsnp-verzoeken kunnen opstellen.

2^e Kamervraag: De tweede vraag betreft de signalen dat gemeenten zich sinds de invoering van de Wsnp minder zouden inzetten om tot een minnelijk traject te komen. De staatssecretaris herkent dit beeld niet en geeft aan dat de Wsnp niet heeft gezorgd voor een afname in het aantal minnelijke schuldregelingen. Bij de hulpverleningstrajecten die de gemeenten aanbieden, moeten de behoefte en vermogens van de schuldenaar centraal staan, zodat escalatie van de schulden voorkomen kan worden en de problematische schuldensituatie beheersbaar wordt.

Naast de antwoorden op de Kamervragen heeft de staatssecretaris op 12 september 2019 per brief de Tweede Kamer geïnformeerd over de stappen die er genomen worden om de aansluiting tussen de minnelijke schuldhulpverlening en de wettelijke schuldsanering te verbeteren. Meer hierover vindt u eerder in dit blad in het artikel *'Het is '1 voor 12' voor de Wsnp – en J&V vraagt weer om een quick scan'* van Arnoud Noordam.

29 - Actuele rechtspraak kort

Publicaties tot en met 21 september 2019

1. Rb Overijssel 18 juni 2019, ECLI:NL:RBOVE:2019:3259 (art. 350 Fw)

Tussentijdse beëindiging in verband met feitelijk drijven onderneming en geen inzage verstrekken in inkomsten- en uitgavenstromen in onderneming.

De rechtbank beëindigt de schuldsaneringsregeling van een echtpaar tussentijds, omdat man en vrouw zich al jarenlang gedragen alsof er geen schuldsaneringsregeling op hen van toepassing is. Afgezien van voldoening aan de inspanningsplicht schenden zij reeds langdurig elke verplichting: zij lopen voortdurend maandenlang achter met afdracht aan de boedel, veroorzaken bovenmatige nieuwe schulden en informeren de bewindvoerder niet of nauwelijks.

De rechtbank concludeert dat man en vrouw feitelijk hun eigen onderneming exploiteren, nu volledig zelf verantwoordelijk zijn voor het genereren van omzet, hun loon daarvan afhankelijk is, zij dit loon aan zichzelf moeten uitkeren, en zij zelf op zoek moeten naar nieuwe opslagruimte als zij de bestaande gehuurde ruimte moeten verlaten. Dit was anders aan de rechtbank en de rechter-commissaris voorgespiegeld, waarmee zij hun informatieplicht hebben geschonden. Doordat man en vrouw feitelijk de onderneming voeren, is het ondernemersrisico volledig bij hen komen te liggen, voor welke situatie in een schuldsaneringsregeling toestemming van de rechter-commissaris nodig is, welke toestemming niet is verzocht. Hierdoor zijn de schuldeisers benadeeld. Er is immers reeds maandenlang geen loon op de boedelrekening gestort en het vakantiegeld over drie jaren is niet uitgekeerd.

Onder andere in verband met het feit dat man en vrouw de feitelijke ondernemers zijn, hadden zij ook inzage dienen te geven in de (contante) inkomsten- en uitgavenstromen in de onderneming, zoals bijvoorbeeld de administratie betreffende de contante betalingen op de facturen en de declaratie van de benzinekosten. Ondanks diverse verzoeken van de bewindvoerder zijn zij hiertoe niet overgegaan. Gebleken is dat er in beide schuldsaneringsregelingen baten zijn om de vorderingen geheel of gedeeltelijk te voldoen, zodat man en vrouw op grond van artikel 350 vijfde lid Fw in staat van faillissement verkeren zodra de uitspraak in kracht van gewijsde is gegaan.

2. Hof Arnhem-Leeuwarden 24 juni 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:5318 (art. 287a Fw)

Hof legt in hoger beroep alsnog dwangakkoord op aan schuldeisers met 10%- aandeel in schuldenlast. Appellant werkt als zelfstandige - alternatief van faillissement of Wsnp biedt geen zicht op hogere uitkering.

Schuldenaar/appellant exploiteert sinds 2011 een eenmanszaak (timmerbedrijf). De schuldenlast bedraagt bijna € 317.000 en omvat 52 schuldeisers, waaronder een schuld van € 26.412,99 uit hoofde van een geldlening in 2018 verstrekt door Funding Circle - een online platform dat namens investeerders zakelijke kredieten aanbiedt. Appellant heeft een spaarakkoord aangeboden waarbij de belastingdienst 28,5% en de concurrente crediteuren 14,25% van hun vorderingen ontvangen, tegen finale kwijting. Indien na drie jaar het spaar-doelbedrag van € 69.309,72 niet is behaald, zal de schuldregeling worden verlengd met maximaal een jaar; inmiddels is op de derdengeldenrekening van schuldhulpverlener *Menzing & Partners* € 6.000 gespaard. Van de 52 schuldeisers hebben alleen Funding Circle en twee andere dwarsliggers met vorderingen van € 400 en bijna € 3.500 niet ingestemd met het aanbod; de laatstbedoelde twee dwarsliggers hebben geen verweer gevoerd en zijn niet ter zitting verschenen. De schulden aan de drie dwarsliggers vormen in totaal 9,6% van de schuldenlast. De rechtbank heeft het 287a-verzoek afgewezen, o.a. overwegend dat (a) niet vaststaat dat het minnelijke aanbod het uiterste is waartoe appellant financieel in staat moet worden geacht en (b) appellant niet te goeder trouw heeft gehandeld ten aanzien van de schuld aan Funding Circle. Het hof oordeelt echter dat de dwarsliggers het aanbod in redelijkheid niet hebben kunnen weigeren. Het hof overweegt daartoe als volgt: (1^c) De schuldeisers die hebben ingestemd vertegenwoordigen gezamenlijk 90,4% van de schuldenlast; de dwarsliggers hebben een relatief beperkt aandeel; (2^c) Appellant heeft bij het aangaan en het gebruik van de geldlening niet dusdanig verwijtbaar gehandeld dat Funding Circle in redelijkheid het aanbod kon weigeren. In 2017 en 2018 bouwde appellant een villa waarvoor hij materialen inkocht en onderaannemers en uitvoerders inschakelde. In die periode trok de woningbouwmarkt aan waardoor inkooprijzen en uurtarieven van onderaannemers en uitvoerders stegen – of deze onderaannemers/uitvoerders gingen elders voor een hoger tarief aan de slag. Zo ontstonden meerkosten en bouwvertraging waarmee bij de begroting geen rekening was gehouden. De lening was in juni 2018 gesloten ten behoeve van de financiering van werkkapitaal - niet gebleken is dat appellant de lening voor andere doeleinden heeft gebruikt. Evenmin is aannemelijk dat appellant wist dat hij de lening niet kon terugbetalen of dat appellant moest zien aankomen dat het bouwproject van de villa niet geheel kon worden afgerond en daaruit een schuld zou voortvloeien aan de opdrachtgever. Appellant heeft bij de lening-aanvraag alle verzochte informatie, waaronder jaarstukken over 2015 en 2016 en een kolommenbalans over 2017, verstrekt en uit die gegevens blijkt onmiskenbaar dat vraagtekens konden worden gezet bij de vraag of de onderneming van appellant financieel gezond was. Funding Circle is niet op een verkeerd been gezet en het risico heeft zich o.a. vertaald in een hoog rentepercentage; (3^c) Appellant heeft het aanbod goed en betrouwbaar gedocumenteerd en voldoende toegelicht. Verder is een financiële vergelijking gemaakt tussen het aanbod en de Wsnp-opbrengst; (4^c) Het is niet aannemelijk dat het alternatief van faillissement of Wsnp uitzicht kan

bieden op een hogere uitkering aan schuldeisers. De naleving van het aangeboden akkoord is voldoende gegarandeerd, nu Menzing & Partners tussentijds en aan de hand van de jaarcijfers toezicht zal houden op de correcte naleving van het akkoord; (5^c) Appellant heeft voldoende aannemelijk gemaakt dat zijn aanbod het financieel uiterst haalbare is. Niet is gebleken dat appellant over vermogen beschikt dat in het aangeboden akkoord had moeten worden betrokken. De bestelbus en het gereedschap hebben nagenoeg geen (executie)waarde en appellant heeft deze zaken nodig voor de voortzetting van zijn onderneming. Appellant werkt nu op basis van een uurtarief, hoeft geen materialen en arbeid meer in te kopen en loopt minder financiële risico's; (6^c) De schuldeisers die wel hebben ingestemd met de schuldregeling hebben een groot belang hebben bij de effectuering daarvan. Het hof wijst het 287a-verzoek toe en veroordeelt de dwarsliggers tot betaling van de kosten van de procedures bij de rechtbank en het hof.

3. Rb. Amsterdam 25 juni 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:4447 (art. 284 Fw)

Afwijzing toepassing wsnp, geen problematische schuldenlast, oneigenlijk gebruik Wsnp-verzoek om woningontruiming te voorkomen.

Bij beschikking van 31 mei 2019 is er een moratorium toegewezen, waarbij de verhuurder Stichting Ymere is verboden om gedurende twee maanden tot ontruiming over te gaan. Op 25 juni 2019 wordt het Wsnp-verzoek behandeld. In de schuldenlijst bij het verzoekschrift was er sprake van een totale schuldenlast van € 28.126,40 verdeeld over vier schuldeisers. Inmiddels bedraagt de huidige schuldenlast maar circa € 1.200,-, zijnde een restant van de schuld aan Stichting Ymere. Verzoekster verklaart ter zitting deze schuld binnen afzienbare tijd te kunnen voldoen. Er is echter sprake van een dreigende woningontruiming waardoor zij het Wsnp-verzoek toch wil doorzetten. De rechtbank oordeelt dat er geen sprake is van een problematische schuldenlast. Het Wsnp-verzoek is gedaan met een ander doel dan waarvoor die regeling bedoeld is. De rechtbank wijst het Wsnp-verzoek af.

4. Rb. Amsterdam 26 juni 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:4444 (art. 287a Fw)

Afwijzing dwangakkoord na eerder Wsnp doorlopen te hebben met toekenning schone lei. Niet aanwenden huurtoeslag voor huurbetaling leidt niet zonder meer tot oordeel dat huurder niet te goeder trouw is.

Verzoekster, met een schuldenlast van bijna € 29.000, heeft haar 17 schuldeisers betaling aangeboden van 5,25% van hun vorderingen, tegen finale kwijting van het restant. Alle schuldeisers behalve De Alliantie hebben deze schuldregeling aanvaard. In 2013 is aan verzoekster de schone lei toegekend na een driejarig wettelijk schuldsaneringstraject. Toen was al sprake van (nieuwe) schulden, waarover de rechtbank destijds oordeelde dat deze niet aan toekenning van de schone lei in de weg behoefden te staan. Helaas is verzoekster er daarna niet in geslaagd die schulden in te lopen. Gaandeweg is de schuldenlast zelfs gegroeid. Sinds 2015 staat verzoekster onder beschermingsbewind. De groei van de schuldenlast is echter pas recent tot staan gebracht. In het kader van haar bijstandsuitkering is verzoekster ingedeeld in trede 2, hetgeen betekent dat zij eerst begeleid wordt richting georganiseerde activiteiten voordat zij aan (betaald) werk kan toekomen.

Thans legt de gemeente haar nog geen sollicitatieverplichting op, ook rekening houdend met haar minderjarige kinderen. Pas als beide kinderen gesetteld zijn op de middelbare school zal vanuit de gemeente naar actieve re-integratie worden gekeken. De rechtbank oordeelt als volgt: de vergelijking met de Wsnp kan niet worden gemaakt, nu deze route op grond van artikel 288 lid 2 sub d Fw voor verzoekster is afgesloten tot 2023. De uit de wettelijke schuldsanering voortvloeiende termijn van drie jaar voor een schuldenregeling, is in dit geval dan ook niet van toepassing en van De Alliantie kan om die reden niet worden gevergd dat zij genoeg neemt met een deelbetaling die slechts 5,2% van het haar toekomende bedrag behelst. Daar komt bij dat De Alliantie met haar vordering ruim 40% van de totale schuldenlast van verzoekster uitmaakt – aan het belang van De Alliantie moet dan ook een groot, zo niet doorslaggevend gewicht worden toegekend. De rechtbank wijst het dwangakkoord af. Ten overvloede overweegt de rechtbank nog als volgt met betrekking tot de omstandigheid dat verzoekster de huurtoeslag (kennelijk) niet (geheel) aan de betaling van huurpenningen heeft besteed. Anders dan sommige andere toeslagen – zoals kinderopvangtoeslag – is aan de toekenning van huurtoeslag geen speciale verantwoordingsplicht verbonden die de ontvanger ertoe verplicht aan te tonen waaraan de toeslagen zijn besteed. Deze toeslagen heeft de wetgever dan ook bedoeld als aanvulling van het inkomen van de ontvanger, waarbij voor de vaststelling van de hoogte aansluiting wordt gezocht bij het inkomen en de huur. Na uitbetaling vloeien de toeslagen in het vermogen van de ontvanger en deze kunnen vrij worden besteed. Met De Alliantie is de rechtbank van oordeel dat huurlasten steeds tijdig en volledig dienen te worden voldaan, nu daar immers woongenot tegenover staat. Welke gelden de huurder daarvoor aanwendt is echter niet van belang. Dat een huurachterstand ontstaat terwijl huurtoeslag wordt ontvangen, kan allerlei oorzaken hebben en dat feit op zich kan dan ook niet (zonder meer) leiden tot het oordeel dat sprake is van een gebrek aan goede trouw.

5. Rb. Den Haag 26 juni 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:7916 (art. 350 lid 3 sub b Fw)

Schuldenaar in staat betalingen te hervatten – tussentijdse beëindiging na verstrijken saneringsduur.

De wettelijke schuldsaneringsregeling is op 6 juni 2016 van toepassing verklaard. Na het eindverslag van de bewindvoerder heeft op 14 juni 2019 de eindzitting plaatsgevonden. Het eindvonnis is aangehouden en op 8 juli 2019 heeft de verificatievergadering plaatsgevonden. Bij brief van 25 juli 2019 informeerde de bewindvoerder de rechtbank opnieuw over de laatste stand van zaken, inhoudende dat schuldenaar thans voldoende heeft afgedragen om tot een 100% uitdeling aan zijn schuldeisers te komen. De bewindvoerder verzoekt de regeling op grond van artikel 350 lid 3 sub b Fw te beëindigen. De rechtbank overweegt als volgt: de termijn als bedoeld in artikel 349a Fw is op 6 juni 2019 verstreken, maar zolang de schuldsaneringsregeling nog niet op grond van art. 356 lid 2 Fw is beëindigd door het verbindend worden van de slotuitdelingslijst kan de schuldsaneringsregeling nog op grond van artikel 350 Fw worden beëindigd (zie ook de uitspraak van de Rechtbank Den Haag van 24 december 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:15633). De rechtbank stelt vervolgens vast dat de schuldenaar thans in staat is zijn betalingen te hervatten en beëindigt de schuldsaneringsregeling op grond van artikel 350 lid 3 sub b Fw.

6. Hof Den Haag 2 juli 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2227 (art. 350 Fw)

Hof vernietigt tussentijdse beëindiging en verlengt sanering met zeven maanden.

De schuldsaneringsregeling is op 30 augustus 2018 van toepassing verklaard. Op verzoek van de bewindvoerder heeft de rechtbank op 25 april 2019 de sanering tussentijds beëindigd wegens (a) niet-nakoming van de saneringsverplichtingen en (b) het belemmeren of frustreren van de uitvoering van de schuldsaneringsregeling. De rechtbank overwoog dat de schuldenaar tijdens de sanering een misdrijf heeft gepleegd hetgeen in strijd is met het wezen en de doelstellingen van de regeling. Bovendien heeft schuldenaar zich verwijtbaar aan het risico blootgesteld dat hij, ingeval van bestraffing, de uitvoering van de schuldsaneringsregeling zou kunnen belemmeren dan wel frustreren, welk risico zich heeft verwezenlijkt gelet op de detentie van de schuldenaar. Schuldenaar trekt zich weinig aan van de regels van de schuldsaneringsregeling: in januari 2019 stond hij op het punt om zonder voorafgaand overleg of toestemming naar Curaçao te vertrekken en heeft hij zonder toestemming een auto op zijn naam laten zetten. De schuldenaar stelt met succes hoger beroep in tegen de tussentijdse beëindiging, aanvoerend dat de tekortkomingen hem gezien zijn intellectuele capaciteiten niet kunnen worden toegerekend en er geen sprake is van onwil maar van onkunde. Het hof onderschrijft het oordeel van de rechtbank dat appellant zijn saneringsverplichtingen niet naar behoren is nagekomen en de saneringsregeling heeft belemmerd, doordat hij wegens het plegen van een misdrijf voor een periode van vier maanden gedetineerd is geweest. Bovendien is appellant als gevolg van zijn detentie gedurende vier maanden zijn inspanningsverplichting (herstel en/of re-integratie) niet nagekomen en is er een nieuwe huurschuld (€ 1.055,84) ontstaan. Het hof ziet aanleiding voor een uitzondering, omdat het er voldoende van overtuigd is geraakt dat appellant alles in het werk stelt om zijn misstap te corrigeren en alsnog tot een succesvolle sanering van zijn schuldenlast te komen. Het hof neemt in aanmerking dat bij tussentijdse beëindiging appellant tien jaar geen beroep meer kan doen op de Wsnp, terwijl er bij de toelating kennelijk signalen waren dat zijn situatie zich juist had gestabiliseerd en hij op de goede weg was. Voorts is kort na aanvang van de sanering het beschermingsbewind uitgesproken en zal, zo begrijpt het hof, binnenkort het psychiatrisch behandeltraject aanvangen. Het hof acht wel een verlenging van de looptijd op zijn plaats en gaat daarbij uit van de periode waarin sprake is geweest van een tekortkoming in de verplichtingen, te weten de detentieperiode van 4 maanden, en de duur van een eerdere voorwaardelijk opgelegde straf (65 dagen en 6 weken) die mogelijk nog ten uitvoer zal worden gelegd. Die verlengingstermijn, afgerond op 7 maanden, dient appellant ook te benutten om de huurachterstand in te lopen, aldus het hof.

7. Hof Arnhem-Leeuwarden 4 juli 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:6289 (art. 287a Fw)

Bekrachtiging weigering opleggen dwangakkoord.

Appellanten hebben een totale schuldenlast van ruim € 100.000,-. Er is een voorstel gedaan voor een prognoseakkoord met een betaling aan de preferente schuldeisers van 3,72% en een betaling aan de concurrente schuldeisers van 1,86% tegen finale kwijting. Vijf schuldeisers weigerden het aanbod, waarna er een verzoek dwangakkoord is gedaan. De rechtbank heeft het verzoek om de twee nog overgebleven weigerachtige schuldeisers te bevelen in te stemmen met de schuldregeling afgewezen, omdat het aanbod van appellanten aan de schuldeisers niet het uiterste is waartoe zij in staat moeten worden geacht. Het hof is met de rechtbank van oordeel dat de schuldeisers, die weigeren in te stemmen met de schuldregeling, dat in redelijkheid hebben kunnen doen. Het gegeven dat de weigerende schuldeisers een relatief gering percentage (bijna 7%) van de totale schuldenlast vormen, brengt op zichzelf nog niet mee dat deze schuldeisers verplicht moeten worden in te stemmen met de aangeboden schuldregeling. Ook gaat een vergelijking met de opbrengst tijdens een Wsnp niet op, nu appellanten in de afgelopen tien jaar reeds gebruik hebben gemaakt van de Wsnp. Verder is niet (voldoende) komen vast te staan dat het aanbod van appellanten het uiterste is waartoe zij financieel in staat zijn. In het aanbod aan de schuldeisers is gesuggereerd dat er gesolliciteerd zou worden naar fulltime werk, maar het is onvoldoende aannemelijk dat er de afgelopen tweeënehalf jaar voldoende intensief is gesolliciteerd. Daarnaast is het schuldregelingsvoorstel inmiddels is achterhaald, omdat zich door het vertrek van de kostgeld betalende dochter per medio mei 2019 een substantiële wijziging in de financiële gezinshuishouding heeft voorgedaan. Tot slot is gebleken dat de beschermingsbewindvoerder de afgelopen drie à vier maanden betalingen heeft gedaan aan enkele schuldeisers, waarmee de andere schuldeisers zijn benadeeld. Het hof bekrachtigt de weigering van de rechtbank om een dwangakkoord op te leggen.

8. Rb Midden-Nederland 15 juli 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:3644 (Wft)

Verwijdering BKR registratie.

Zie elders in dit blad de bijdrage van Margreet van Bommel, 'Bureau Krediet Registratie (BKR) en de Wsnp'.

9. Rechtbank Noord-Holland 24 juli 2019, ECLI:NL:RBNHO:2019:6775*Nihil-stelling partneralimentatie – ook tijdens minnelijk traject van de man.*

Verzoeker is gescheiden in 2013 waarbij is bepaald dat hij maandelijks € 1.112 partneralimentatie dient te betalen aan zijn ex-echtgenote. In 2014 is de man werkloos geworden en heeft sinds april 2014 de partneralimentatie niet meer kunnen voldoen. In 2018 is verzoeker hertrouwd met zijn huidige echtgenote die al vier kinderen had. De schuldenlast van de man bedraagt ruim € 73.000. In februari 2018 kreeg verzoeker budgetbeheer en hij is op 15 mei 2018 toegelaten tot een buitengerechtelijk schuldsaneringstraject. In juni 2019 zijn verzoeker en zijn huidige echtgenote toegelaten tot de Wsnp. De man vraagt de familiekamer van de rechtbank om de partneralimentatie op nihil te stellen vanaf 15 mei 2018. Volgens de man is zijn huidige echtgenote o.a. door een auto-immuunziekte niet in staat eigen inkomen te verwerven. De rechtbank overweegt als volgt. Bij de toepassing van wettelijke schuldsaneringsregeling op een onderhoudsplichtige is het uitgangspunt dat geen betalingsverplichting wordt opgelegd, tenzij in het vtlb rekening wordt gehouden met een alimentatieverplichting. Vanaf 15 mei 2018 tot 6 juni 2019 was geen sprake van wettelijke schuldsanering, maar van vrijwillige schuldhulpverlening. De rechtbank ziet desondanks aanleiding om in de onderhavige zaak aansluiting te zoeken bij het genoemde uitgangspunt. Aannemelijk is dat in die periode voor diverse schulden beslag was gelegd en de man slechts beschikte over minimale financiële middelen voor zijn levensonderhoud. De hoogte van zijn schuldenlast is bovendien zodanig dat de man gelet op de hoogte van zijn inkomen slechts door middel van een schuldhulpverleningstraject – hetzij in een vrijwillig kader, hetzij in het kader van de wettelijke schuldsaneringsregeling – de mogelijkheid heeft uit deze financiële situatie te komen. De rechtbank verwijst naar de beschikking van Hof Amsterdam d.d. 19 februari 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:667. In het schuldhulptraject is bij het bepalen van de aflossingscapaciteit van de man geen rekening gehouden met een door hem te betalen partnerbijdrage. De rechtbank ziet hierin aanleiding om de onderhoudsverplichting voor deze periode op nihil te bepalen. De rechtbank bepaalt dat de onderhoudsverplichting van de man ook voor de duur van de wettelijke sanering nihil is. Aangezien het vonnis tot toelating tot de Wsnp van recente datum is en de man desgevraagd ter zitting heeft verklaard dat er nog geen vtlb-berekening is gemaakt, gaat de rechtbank er, gelet op de enorme schuldenlast van de man, van uit dat de rechter-commissaris geen rekening zal houden met enig bedrag aan onderhoudsverplichting van de man bij de bepaling van het vtlb. De rechtbank neemt daarbij in aanmerking dat uit vaste rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat toekenning van een bevoorrechte positie van alimentatiegerechtigden in strijd is met de wet.

**10. Hof Arnhem-Leeuwarden 25 juli 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:6150
(art. 350 lid 3 onder f Fw)**

Hof vernietigt tussentijdse beëindiging, sanering voortgezet.

De echtelieden zijn op 2 mei 2017 toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. De sanering is op 14 juni 2019 tussentijds beëindigd op grond van art. 350 lid 3 onder f Fw – het echtpaar stelt hoger beroep in en met succes. De schuldenaren hebben samen met hun zoon een agrarische onderneming gedreven, in de vorm van een maatschap. Deze onderneming is op 7 september 2016 verkocht voor € 720.000. Voor de levende have, voorraden, fosfaatrechten en eventuele mee-verkochte roerende zaken is volgens de opgemaakte notariële akte, als onderdeel van de koopsom, in totaal een bedrag van € 120.000 betaald. De rechtbank overwoog dat het erop lijkt dat er bij de verkoop en de overdracht van de boerderij sprake is geweest van een vooropgezet plan, met als doel daaruit zoveel mogelijk (financieel) voordeel voor zowel de kopende als voor de verkopende partij te behalen. Volgens de rechtbank lijkt het erop dat een schijnconstructie is opgezet waarbij zowel koper als appellanten en hun zoon de fosfaatrechten hebben willen veiligstellen. De fosfaatrechten zijn vanaf 1 januari 2018 op basis van het UBN (Uniek Bedrijfsnummer) aan de maatschap toegekend. Indien de maatschap zou zijn ontbonden voordat de fosfaatrechten bij besluit zouden zijn vastgesteld, dan zouden er geen fosfaatrechten meer zijn toegekend aan de voormalige onderneming van appellanten en de zoon. De rechtbank heeft overwogen dat het appellanten moet worden verweten dat zij samen met de zoon bij de verkoop hebben ingestemd met een lage opbrengst voor de fosfaatrechten (een deel van het genoemde bedrag van € 120.000,-), terwijl de waarde van die (toekomstige) rechten toentertijd volgens de Wsnp-bewindvoerder rond € 570.000 lag. Daardoor zijn de schuldeisers van appellanten benadeeld. Indien dit bekend zou zijn geweest ten tijde van de beoordeling van het schuldsaneringsverzoek, dan zouden appellanten volgens de rechtbank destijds niet tot de schuldsaneringsregeling zijn toegelaten. Het hof overweegt als volgt: na de afschaffing van de superheffing in 2015 raakte het melkveebedrijf van appellanten en de zoon in financieel zwaar weer. De Rabobank heeft de financiering stopgezet en wilde de boerderij c.a. verkopen. De marktwaarde van de onderneming is op 15 maart 2016 getaxeerd op € 766.000. Voorafgaand aan de aangekondigde veiling kregen appellanten en de zoon nog de mogelijkheid de boerderij via onderhandse biedingen te verkopen. Na beoordeling van de drie biedingen die op de dag van de geplande veiling waren ingediend, is de onderneming uiteindelijk, op aandringen van de bank, verkocht aan koper voor € 720.000. De zoon heeft verklaard dat hij de bank er diverse keren op heeft gewezen dat het vanwege de op handen zijnde toekenning van fosfaatrechten in financieel opzicht een uiterst ongunstig moment was om het bedrijf te verkopen en dat de geschatte potentiële waarde van de op termijn aan de onderneming toe te kennen fosfaatrechten € 570.000 bedroeg, terwijl in het bod van kopers aan genoemde rechten geen dan wel slechts een zeer geringe waarde werd toegekend. Desondanks hield de bank vast aan de verkoop tegen de ongunstige verkoopvoorwaarden. Kennelijk heeft de bank andere opties niet overwogen, zoals de verkoop van genoemde rechten tegen een op dat moment realistische waarde met een ontbindende voorwaarde voor het geval dat de rechten door de overheid uiteindelijk niet zouden worden toegekend. Niet is

gebleken, aldus concludeert het hof, dat appellanten een vooropgezet plan hebben uitgevoerd met als doel zoveel mogelijk (financieel) voordeel te genereren voor zowel de verkopers als de koper van de onderneming, met benadeling van de schuldeisers als gevolg.

11. Rechtbank Rotterdam 1 augustus 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:6400 (art. 3:193 BW)

Zaak tussen bewindvoerder en curator omtrent verzoek benoeming vereffenaar. Bewindvoerder niet ontvankelijk in haar verzoek gelet op art 3:193 BW.

Schuldenares is in 2012 gescheiden en in 2016 toegelaten tot de Wsnp. De ex-partner van schuldenares is failliet. Het vermogen van de huwelijksgemeenschap is negatief vanwege de omvang van de schuldenlast (ruim € 2.000.000,-), maar bevat wel diverse bezittingen. De Wsnp-bewindvoerder van schuldenares en de curator van de ex-partner zijn onderling niet tot verdeling van de gemeenschap gekomen. De bewindvoerder verzoekt de rechtbank om een onafhankelijke derde als vereffenaar van de gemeenschap te benoemen en stelt dat haar, als vertegenwoordiger van de gezamenlijke schuldeisers, de bevoegdheid van art. 3:193 BW toekomt. Dit artikel geeft de mogelijkheid aan schuldeisers om de rechter te vragen een vereffenaar te benoemen in de situatie dat de gemeenschap al wordt verdeeld voordat alle opeisbare schulden van de gemeenschap zijn betaald. De curator verzoekt de rechtbank het verzoek niet-ontvankelijk te verklaren, omdat verzoekster geen schuldeiser is in de zin van art. 3:193 lid 1 BW. De rechtbank oordeelt dat dit artikel ziet op de mogelijkheid voor een gemeenschapscrediteur om bescherming te zoeken tegen de deelgenoot die over gaat tot verdeling voordat alle schulden werden voldaan. Deze bescherming tegen de verdelende deelgenoot strekt zich vanzelfsprekend niet uit tot deelgenoot zelf. De rechtbank oordeelt dat de bewindvoerder niet-ontvankelijk is in haar verzoek.

12. Rb Midden Nederland 7 augustus 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:3990 (art. 287a Fw)

Verzoek dwangakkoord toegewezen. Aanvullende afspraken met weigerende schuldeiser over betaling na afloop minnelijke schuldregeling.

Verzoeker is een 50-jarige man en woont samen. Verzoeker heeft twee kinderen; één van hen is meerderjarig. Zijn kinderen wonen niet bij hem. Verzoeker werkt fulltime en werkt regelmatig over. Sinds 25 mei 2015 staat het vermogen van verzoeker onder beschermingsbewind. Zijn schuldenlast van bijna € 37.000 bestaat uit vijf concurrente vorderingen. Verzoeker heeft op 10 augustus 2018 een schuldregeling aangeboden aan zijn schuldeisers, inhoudende dat hij gedurende 36 maanden zijn afloscapaciteit reserveert met een verwachte uitkering van 44% aan de schuldeisers. Het aanbod is gebaseerd op een prognose; er zal een hoger bedrag worden gereserveerd voor de crediteuren, op het moment dat het inkomen stijgt, dan wel zal er een lager bedrag worden gereserveerd als het inkomen daalt. Alle schuldeisers hebben het aanbod aanvaard, uitgezonderd verweerster met een vordering van € 6.291,58 zijnde 17,12 % van de totale schuldenlast. De rechtbank overweegt dat het aanbod vergeleken moet worden met de situatie dat op verzoeker de Wsnp van toepassing wordt, zoals subsidiair verzocht. In dat geval is de afloscapaciteit op basis van het huidige inkomen gelijk, maar is het bedrag dat beschikbaar is voor de schuldeisers lager,

vanwege de kosten (€ 3.858) die aan de Wsnp verbonden zijn. Gelet op het feit dat verzoeker reeds fulltime werkt en een vast dienstverband heeft, valt niet te verwachten dat zijn inkomen de komende jaren zal stijgen. De rechtbank stelt daarom vast dat het aanbod financieel gezien het maximaal haalbare is. Verweerster heeft ter zitting verklaard dat zij bereid is een regeling te treffen, maar dat het huidige percentage te laag is, waarbij meespeelt dat haar vordering bestaat uit door verzoeker onbetaald gelaten alimentatie. Verzoeker heeft de hoogte van de alimentatie steeds aangevochten, maar ook na verlaging van zijn alimentatieverplichting heeft hij niet of nauwelijks betaald. Verweerster stelt dat zij zelf ook schulden heeft, waaronder een gezamenlijke schuld aan Rabobank. Verweerster zal een regresvordering op verzoeker krijgen, zodra zij deze schuld – waarvoor verzoeker nu een regeling treft – voldoet. De rechtbank heeft partijen in de gelegenheid gesteld tot overeenstemming te komen waarna het volgende overeen is gekomen:

- verweerster stemt in met het prognosevoorstel met dien verstande dat verzoeker na de spaarperiode van 36 maanden, in maximaal 24 maanden het aflossingsbedrag uit de minnelijke regeling (geprognoseerd op 44,02 %) aanvult tot 60% van de vordering van verweerster (€ 6.291,58);
- dit betekent dat verzoeker in totaal € 3.774,95 (60% van € 6.291,58) aan verweerster betaalt;
- verweerster ontvangt tijdens de minnelijke regeling een percentage van haar vordering dat gelijk is aan het percentage dat de overige concurrente crediteuren ontvangen;
- indien verzoeker de aanvulling op het aflossingsbedrag tot 60% niet binnen 24 maanden na afloop van de minnelijke regeling heeft voldaan, staat het verweerster vrij om deze overeenkomst te ontbinden en aanspraak te maken op het gehele bedrag; en
- het vermogen van verzoeker blijft onder beschermingsbewind totdat hij aan de regeling met verweerster heeft voldaan.

De rechtbank beveelt verweerster in te stemmen met deze schuldregeling.

13. Hof Den Bosch 8 augustus 2018, ECLI:NL:GHSHE:2019:3011 (art. 349a Fw)

Verlenging reguliere termijn voor de maximale duur van twee jaar teneinde achterstanden in te lopen.

De rechtbank heeft de Wsnp tussentijds beëindigd vanwege het laten ontstaan van nieuwe schulden en het niet voldoen aan de informatieplicht. Er waren door de - tijdens de Wsnp benoemde - beschermingsbewindvoerder betalingsregelingen getroffen, maar hiermee konden de nieuwe schulden niet worden voldaan tijdens de Wsnp, zelfs niet met een maximale verlenging. Het hof oordeelt dat appellant wel tekort is geschoten in de nakoming van de verplichtingen. De tekortkoming is appellant verwijtbaar, nu niet met een deskundigenrapport is onderbouwd dat appellant in het geheel niet in staat is de consequenties van zijn handelen te overzien. Wel dient in zijn voordeel te gelden dat hij aan het begin van de schuldsaneringsregeling, vóórdat hij ziek uitviel, veel uren heeft gemaakt waarvan de opbrengst voor de helft naar de boedel is gevloeid. De boedel is derhalve meer gespekt dan op grond van de arbeidsverplichting strikt genomen zou hebben hoeven. Bovendien heeft appellant zijn nieuwe schulden deels afgelost, zodat deze gedeeltelijk niet meer bestaan. Daarnaast tracht de beschermingsbewindvoerder elke maand op

de nieuwe schulden in te lopen. Volgens de berekening van de beschermingsbewindvoerder lijkt er vooralsnog voldoende kans te bestaan dat de verlenging ertoe zou kunnen leiden dat het totale bedrag aan bestaande schulden, de resterende nieuwe schulden, de boedelachterstand (voor zover alsdan nog relevant) en het salaris van de bewindvoerder (geheel) betaald zouden kunnen worden. Derhalve vernietigt het hof het vonnis en verlengt de termijn van de schuldsaneringsregeling voor de maximale duur van twee jaar, waarbij alle aan appellant opgelegde verplichtingen gehandhaafd blijven.

14. Hof Arnhem-Leeuwarden 12 augustus 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:6502

(art. 288 lid 1 onder b Fw)

Appellant werkt jarenlang zonder vergoeding voor vennootschap waarvan zijn kinderen aandeelhouder zijn. Schuldenlast niet te goeder trouw onbetaald gelaten.

De schuldenaar/appellant diende een Wsnp-verzoek in ter afwending van een faillissementsverzoek van de Volksbank N.V. De schuldenaar is gedurende tientallen jaren als zelfstandige actief geweest in het vastgoedbedrijf. Op dit moment is appellant (middellijk) bestuurder van een STAK (stichting administratiekantoor) en een daaronder ressorterende beheer-vennootschap en van daar weer onder gehangen investerings- en vastgoedvennootschappen. De twee kinderen van appellant zijn de middellijke aandeelhouders van deze drie vennootschappen. De totale schuldenlast bedraagt ruim € 1.700.000. Tot de schuldenlast behoren onder meer een restschuld van € 754.021 aan de Volksbank N.V., een restant hypotheekschuld uit zijn tweede woning in Friesland van € 438.397 aan 1895 Hypotheken en een dwangsomschuld aan de gemeente Soest van € 50.000 inmiddels door de gemeente teruggebracht tot € 15.000.

De rechtbank wees het Wsnp-verzoek af wegens het (a) niet te goeder trouw ontstaan van de schuld aan de gemeente Soest, en (b) niet te goeder trouw onbetaald laten van de schuldenlast en het mogelijk onttrekken van vermogen aan [het verhaal door, *red.*] zijn schuldeisers. Appellant voert o.a. aan dat hij samen met een van zijn burens gestart was met de herontwikkeling van hun woningen tot zorginstelling. Doordat de gemeente Soest uiteindelijk de benodigde wijzigingen van het bestemmingsplan niet wilde doorvoeren, is dat project mislukt. Het hof overweegt als volgt: van november 2015 tot januari 2019 heeft appellant gewerkt voor een beheer-vennootschap zonder daarvoor enige vergoeding te ontvangen. Door geen salaris te verlangen of elders betaalde werkzaamheden te verrichten of ten minste serieus te zoeken, heeft appellant de mogelijkheid laten liggen om zijn schuldenlast te verminderen. Appellant verklaart ter zitting dat zijn (verrichte) werkzaamheden een investering betreffen die in de toekomst (meer) inkomsten c.q. rendementen zullen opleveren. Deze inkomsten zullen echter ten goede komen aan zijn kinderen, die aandeelhouders zijn van de beheer-vennootschap, aldus het hof. Ter zitting heeft appellant later verklaard dat extra inkomsten en vermogen aan zijn schuldeisers zullen toekomen, maar daarmee zijn de schuldeisers tot nu toe niet gebaat en daarvoor bestaan er nu en in de toekomst in het geheel geen waarborgen. Vanaf januari 2019 ontvangt appellant wel een salaris voor zijn werkzaamheden. Er is echter onvoldoende gebleken dat dit salaris gelet op de ruime ervaring

van appellant in de vastgoedbranche marktconform is. Niet is gesteld of gebleken dat appellant ook maar heeft gepoogd om elders eerder en beter betaald werk te verkrijgen. Sedert begin 2019 spaart appellant maandelijks een bedrag voor zijn schuldeisers op de derdengeldenrekening bij zijn schuldhulpverlener Zuidweg & Partners; de stelling dat hij ook vóór het schuldhulpverleningstraject maandelijks € 1.100 (uit giften van zijn ouders) betaalde aan zijn schuldeisers kan bij gebreke aan onderbouwing niet zo maar worden gevolgd. Het hof concludeert dat appellant zijn verplichting om zijn schuldenlast zoveel mogelijk te beperken en af te lossen onvoldoende is nagekomen en hij niet te goeder trouw is geweest ten aanzien van het onbetaald laten van zijn omvangrijke schulden. Dat appellant geen dwangsommen aan de gemeente Soest zal verbeuren, is onvoldoende grond voor toepassing van de hardheidsclausule, waarbij bedacht moet worden dat appellant de afgelopen jaren door is gegaan in de vastgoedbranche tot economisch voordeel van zijn kinderen maar zonder dat dit heeft geleid tot voldoening van zijn schuldeisers.

15. Rechtbank Noord-Nederland 14 augustus 2019, ECLI:NL:RBNNE:2019:3520

(art. 340 Fw)

Geen verrekenbare vordering na homologatie akkoord.

Eiser is in 2012 toegelaten tot de Wsnp, welke in 2013 succesvol is afgesloten middels homologatie van een akkoord. Voor toelating tot de Wsnp heeft hij gewerkt als tussenpersoon bij het afsluiten van hypothecaire geldleningen. In 2018 is hij veroordeeld door de rechtbank voor zes gevallen van fraude met valsheid in geschrifte bij het aanvragen van hypothecaire geldleningen en voor witwassen. Deze veroordeling ziet op de periode vóór toelating tot de Wsnp. De Volksbank heeft zich, samen met een andere partij, in de strafprocedure gevoegd als benadeelde partij. De strafrechter achtte het voldoende aannemelijk dat de benadeelde partijen schade hebben geleden als rechtstreeks gevolg van de bewezen feiten, maar beschikte over onvoldoende informatie om de hoogte van de geleden schade te kunnen beoordelen, waardoor de rechtbank de benadeelde partijen niet ontvankelijk verklaarde in hun vorderingen. In 2019 heeft eiser een spaarrekening geopend bij de Regiobank. De Volksbank heeft eiser kort daarna - onder verwijzing naar de strafrechtelijke veroordeling - aansprakelijk gesteld voor de door haar geleden en nog te lijden schade ten gevolge van onrechtmatig handelen van eiser en heeft zich daarbij beroepen op verrekening met de spaartegoeden van eiser op de rekening bij de Regiobank. Eiser kan zich hier niet in vinden en start een kort geding om de Volksbank te gebieden eiser toegang te geven tot zijn spaarrekening en hem de beschikking te geven over de daarop aanwezige tegoeden. De voorzieningenrechter oordeelt dat het voldoende aannemelijk is geworden dat eiser onrechtmatig jegens De Volksbank heeft gehandeld. Een vordering tot schadevergoeding wegens onrechtmatige daad ontstaat als aan de vereisten van art. 6:162 BW is voldaan, waarbij het denkbaar is dat de schade op een later moment ontstaat dan dat de (onrechtmatige) daad wordt gepleegd. Voor het ontstaan van de vordering van de Volksbank is dan ook bepalend het moment waarop eiser zich schuldig heeft gemaakt aan valsheid in geschrifte en niet het moment waarop de Volksbank bekend is geworden met haar schade. De vordering op eiser bestond daarmee reeds ten tijde

van de uitspraak tot toepassing van de schuldsaneringsregeling. Het gehomologeerde akkoord is verbindend voor alle schuldeisers ten aanzien van wier vorderingen de schuldsaneringsregeling werkt, onverschillig of zij al dan niet in de schuldsaneringsregeling opgekomen zijn en onverschillig of de vorderingen zijn geverifieerd. Een (eventuele) restantvordering, die buiten het homologatie akkoord valt, dient aangemerkt te worden als een natuurlijke verbintenis. Deze komt (in beginsel) niet voor verrekening in aanmerking. Derhalve is niet aannemelijk geworden dat de Volksbank een verrekenbare vordering op eiser heeft. De voorzieningenrechter gebiedt de Volksbank eiser toegang te geven tot zijn bankrekening bij de Regiobank alsmede hem de beschikking te geven over de daarop aanwezige tegoeden.

16. Hof Amsterdam, 10 september 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:3352

Kort geding. Vordering tot verwijdering BKR-registratie. Daartoe aangevoerde gronden ontoereikend. Appellant is op 13 januari 2013 toegelaten tot de Wsnp. Op 27 januari 2015 is de Wsnp geëindigd na homologatie van het akkoord. Schuldeiser Hoist heeft totaal 8,7% van de totale vordering ontvangen. Appellant heeft de schuldeisers, waaronder Hoist, verzocht de BKR-registraties te verwijderen. Hoist heeft dit verzoek meerdere malen afgewezen, de overige schuldeisers hebben de BKR-registraties wel verwijderd. Appellant is een kort geding gestart om Hoist te verplichten de BKR-registratie te verwijderen. De voorzieningenrechter heeft het verzoek op 28 november 2018 afgewezen, omdat (a) appellant een aanzienlijke schuldenlast had waarvan hij uiteindelijk slechts een klein deel heeft voldaan, (b) de desbetreffende schulden zijn ontstaan geruime tijd vóór toelating tot de Wsnp en (c) de schuldenlast gedurende een aantal jaren is toegenomen. De rechter heeft overwogen dat appellant slechts een summiere toelichting heeft gegeven over de aard van zijn schulden en hoe de schuldenlast is opgebouwd. Het hof bekrachtigt het vonnis. In hoger beroep geeft appellant een verklaring voor het ontstaan van de schulden, maar dat is niet of nauwelijks feitelijk onderbouwd. Appellant heeft zich in het verleden aan wanbetaling schuldig gemaakt. De BKR-registratie en handhaving daarvan is niet disproportioneel noch in strijd met het subsidiariteitsvereiste. Appellant voert als belangen aan dat hij de gedurende het Wsnp-traject verkochte woning terug zou kunnen kopen, waardoor zijn maandlasten zullen dalen en de gezondheidstoestand van zijn zoon met allergische klachten zal verbeteren. Het hof overweegt dat appellant niet stelt dat de huidige eigenaar van zijn woning, na afloop van de lopende termijn van de BKR-registratie over vijf maanden, niet meer bereid is om het voormalige woonhuis aan appellant terug te verkopen. Ook licht appellant niet toe waarom de stuifmeelconcentratie rond de huidige huurwoning en de voormalige koopwoning dusdanig zou verschillen dat dit relevante invloed heeft op de gezondheidstoestand van de (meerderjarige) zoon. Het door appellant gestelde zwaarwegende belang bij de verwijdering van de BKR-registratie is onvoldoende aannemelijk geworden. Het hof bekrachtigt het vonnis en veroordeelt appellant in de proceskosten.

17. Hof Arnhem-Leeuwarden 19 september 2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7308

(art. 288 Fw)

Echtgenoot niet toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. Dat rechtbank appellante niet heeft gevraagd of zij schuldsaneringsverzoek wil handhaven indien echtgenoot niet wordt toegelaten tot regeling, is geen grond voor doorbreking appelverbod.

Een echtpaar, gehuwd in gemeenschap van goederen, vraagt om te worden toegelaten tot de schuldsaneringsregeling. Wegens een strafrechtelijke veroordeling wijst de rechtbank het verzoek van de man af. Het verzoek van de vrouw wordt toegewezen. Beiden gaan in hoger beroep. De vrouw meent dat de rechtbank haar had moeten vragen of zij haar toelatingsverzoek zou handhaven als haar echtgenoot niet zou worden toegelaten (zoals wanneer een verzoek om het opleggen van een dwangakkoord wordt afgewezen) en vraagt het hof daarom het vonnis van de rechtbank te vernietigen als haar man niet alsnog wordt toegelaten tot de regeling.

Het hof laat tijdens de mondelinge behandeling weten het vonnis t.a.v. de man te zullen bekrachtigen en overweegt vervolgens dat het verzoek van de vrouw ingevolge art. 292 lid 2 Fw niet toewijsbaar is, tenzij er sprake is van een mogelijkheid om het appelverbod te doorbreken: een artikel is ten onrechte wel of niet toegepast of er is sprake van een essentieel vormverzuim.

Het hof ziet het feit dat de rechtbank voormelde vraag niet aan de vrouw heeft gesteld niet als een essentieel vormverzuim. De wet verplicht de rechter daar niet toe en de verzoeken van echtelieden moeten nu eenmaal individueel worden beoordeeld (ECLI:NL:HR:2004:AO6933) en kunnen dus een verschillende uitkomst hebben. De vrouw wordt niet-ontvankelijk verklaard in haar hoger beroep.

18. Hof Arnhem-Leeuwarden, 19-09-2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7309 (art. 288 Fw)

Weigering toelating appellant tot wettelijke schuldsaneringsregeling. Appellant is door strafrechter veroordeeld tot betaling schadevergoeding aan benadeelde partij. Geen toepassing hardheidsclausule.

Een schuldenaar verzoekt toelating tot de wettelijke schuldsaneringsregeling, welk verzoek door de rechtbank wordt afgewezen, omdat de schuldenaar door de strafrechter is veroordeeld tot betaling van schadevergoeding aan een benadeelde partij. Daarvan staat nog € 1.700 open. In hoger beroep verzoekt de schuldenaar met toepassing van de hardheidsclausule alsnog te worden toegelaten. Met de rechtbank overweegt het hof dat de strafrechtelijke veroordeling op zichzelf al in de weg staat aan toelating tot de schuldsaneringsregeling (art. 288 lid 2 aanhef en sub c Fw). Het beroep op de hardheidsclausule wordt afgewezen, omdat er sprake is van onvoldoende stabiliteit in de financiële situatie van de schuldenaar nu uit het strafvonnis blijkt dat de benadeelde partij in de strafrechtelijke procedure naast immateriële schade nog een bedrag van € 185.654,52 wegens inkomensverlies heeft gevorderd. De benadeelde partij is op dat punt verwezen naar de civiele rechter. De kans bestaat dus dat er een nieuwe bovenmatige schuld ontstaat en dat de regeling wordt beëindigd zonder schone lei met als gevolg dat de schuldenaar tien jaar lang geen toegang heeft tot de regeling. Bovendien bestaat er onduidelijkheid over de vraag of de schuldenaar zal kunnen voldoen aan de verplichtingen uit de schuldsaneringsregeling. Hij stelt niet te kunnen

werken, omdat hij een hernia heeft, maar elke medische informatie ontbreekt. De door de beschermingsbewindvoerder toegezegde hulp en bijstand acht het hof thans nog niet toereikend om de hiervoor genoemde onduidelijkheden op te kunnen heffen.

19. Hof Arnhem-Leeuwarden, 19-09-2019, ECLI:NL:GHARL:2019:7310 (art. 288 Fw)

Geen sprake van (recent gebleken) alcoholafhankelijkheid. Voldoende hulp ingeroepen en aanvaard om aan te nemen dat voldaan zal kunnen worden aan de verplichtingen uit de schuldsaneringsregeling.

Bij de behandeling door de rechtbank van een verzoek om toelating tot de schuldsaneringsregeling blijkt dat de schuldenaar psychische problemen had. Hem is daarom opgedragen een recente verklaring van een hulpverlenende instantie of behandelaar over te leggen. Uit een briefje van de hulpverlenende instantie blijkt echter niet wat de stand van zaken van de behandeling en begeleiding is, waar die uit bestaat, of hoe het met de schuldenaar is gesteld. Verder valt uit het briefje niet af te leiden of de schuldenaar in staat zal zijn de verplichtingen van de schuldsaneringsregeling naar behoren na te komen. Verder overweegt de rechtbank dat de aan de schuldenaar gevraagde recente verklaring van een hulpverlenende instantie of behandelaar ten aanzien van (mogelijke) alcoholafhankelijkheid niet is overgelegd. De verklaring van de schuldenaar dat “er praktisch geen sprake meer is van alcoholafhankelijkheid” duidt erop dat daarvan nog wél in enigerlei mate sprake is. Dit maakt het beschikken over een verklaring van een hulpverlenende instantie of behandelaar des te noodzakelijker, aldus de rechtbank en wijst het toelatingsverzoek af. De schuldenaar gaat in hoger beroep.

Het hof overweegt dat voor appellant spreekt dat hij in die situatie niet bij de pakken is gaan neerzitten maar dat hij het nodige heeft gedaan om erger te voorkomen. Zo is hij in budgetbeheer gegaan en een jaar geleden is beschermingsbewind voor hem ingesteld. Ter zitting in hoger beroep heeft de beschermingsbewindvoerder zich positief uitgelaten over het verloop van het beschermingsbewind. Appellant houdt de beschermingsbewindvoerder van alle relevante zaken op de hoogte en ondanks het beperkte leefgeld waarmee hij het al langere tijd moet doen zijn er geen nieuwe schulden ontstaan. Gelet op de ter zitting in hoger beroep door de schuldenaar beantwoorde vragen en de door de beschermingsbewindvoerder met hem tijdens het huisbezoek en nadien opgedane ervaringen heeft het hof geen aanknopingspunten om te veronderstellen dat bij de schuldenaar sprake is van alcoholafhankelijkheid of dat daarvan recent nog sprake is geweest. Dit wordt onderschreven door de recente verklaring van de ambulante begeleidster van de hulpverleningsinstantie. Met e.e.a. is naar het oordeel van het hof voldoende aannemelijk geworden dat de schuldenaar zal kunnen voldoen aan de uit de wettelijke schuldsaneringsregeling voortvloeiende verplichtingen. Het vonnis van de rechtbank wordt vernietigd en de schuldenaar wordt alsnog toegelaten tot de schuldsaneringsregeling.

Wilt u een advertentie plaatsen in **WSNP** Periodiek?

U bereikt hiermee niet alleen vele Wsnp-bewindvoerders en curatoren maar ook veel uitvoerende instanties in en rond het wettelijk schuldsaneringstraject (Wsnp) alsmede alle overheidsinstanties die zich met de uitvoering van de Wsnp bezig houden.

Wij hanteren onderstaande tarieven.

Halve pagina in kleur € 400,00 excl. BTW

Hele pagina in kleur € 700,00 excl. BTW

Geïnteresseerd?

Mail uw wensen naar redactie@wsnp-periodiek.nl en wij nemen per omgaande contact met u op!

WSNP *Periodiek*
Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen

Contact

Redactie:

redactie@wsnp-periodiek.nl

Abonnementen:

abonnee@wsnp-periodiek.nl

Website:

www.wsnp-periodiek.nl

Twitter:

@WsnpPeriodiek

Postadres:

Wsnp Periodiek

Postbus 5018

5800 GA Venray

Verschijning:

4x per jaar

Uitgave van:

Stichting Kennisoverdracht Wsnp
gevestigd te Amsterdam
Handelsregisternr. 34390126

Redactie:

Mr. dr. A.J. Noordam, advocaat
Mr. M. van Bommel, advocaat
Mr. Th. A. Pouw, voormalig docent
handels- en ondernemingsrecht,
voormalig raadsheer-plaatsvervanger
Mr. C. Koppelman, senior secretaris
rechtbank Overijssel
Mw. J. Vlemmings, regisseur
schulddienstverlening (secretariaat)

Redactiemedewerker:

Mr. dr. B.J. Engberts, raadsheer

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteurs, redactieleden en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden. Alle rechten voorbehouden. © Stichting Kennisoverdracht Wsnp.

Abonnementsprijs enkel hard copy: € 72,50 per jaar, incl. BTW (*prijspeil 2019*), € 75,- per jaar, incl. BTW (*prijspeil 2020*).

Combi-abonnement hard copy en digitaal € 110,- per jaar, incl. BTW (*prijspeil 2019*), € 112,50 per jaar, incl. BTW (*prijspeil 2020*).

Abonnementen worden aangegaan voor de periode van minimaal één jaar. Het abonnement kan alleen schriftelijk (of per e-mail) bij het redactiesecretariaat worden opgezegd tegen het einde van het kalenderjaar met inachtneming van een opzeggingstermijn van minimaal twee maanden (dus uiterlijk 31 oktober).

Abonneegegevens worden door de uitgever niet aan derden verstrekt.

Vormgeving: vandervliet design

Druk: Van Helvoort Grafisch Bedrijf BV, Gemert

© Auteursrechten voorbehouden.